

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Rozvoj časopisu Revolver Revue od listopadu 1989 do
současnosti**

Diplomová práce

Autor práce: Matouš Waller

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: doc. PhDr. Barbora Osvaldová

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29.7.2024

Matouš Waller

Bibliografický záznam

WALLER, Matouš. *Rozvoj časopisu Revolver Revue od listopadu 1989 do současnosti*. Praha, 2024. 119 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Barbora Osvaldová.

Rozsah práce: 135 059 znaků

Abstrakt

Cílem této práce nazvané *Rozvoj časopisu Revolver Revue od listopadu 1989 do současnosti* je popis vývoje jeho obsahu (s důrazem na žánrové a tematické zaměření) od prvních legálně vydávaných čísel až k těm současným. V práci jsou za tímto účelem analyzována dvě pětiletá období (1990-1994 a 2019-2023), jejichž porovnání ilustruje, jak se časopis během téměř třicetileté trvající posamizdatové existence proměnil. Analyzováno je celkem 34 čísel časopisu Revolver Revue. Jde o 14 čísel z období 1990-1994 (čísla 14-27 a 20 čísel z období 2019-2024 (čísla 114-133). Vývoj a proměny časopisu jsou v práci popsány v kontextu vývoje mediální scény.

V práci je ve stručnosti rovněž rozebráno fungování časopisu v předchozím období, tedy od jeho vzniku v roce 1985 do roku 1989 včetně dobových souvislostí. Součástí tedy je i stručný popis mediální scény v komunistickém Československu a způsobů, jakým zde samizdatová média fungovala. Přestože se toto časové období cílů této práce přímo nedotýká, je pro porevoluční fungování časopisu zásadní, není proto možné je v práci neobsáhnout.

Práce je rozčleněna do jednotlivých tematických bloků, které jsou v nejvyšší možné míře seřazeny chronologicky. První blok je věnován popisu mediální scény během komunistického režimu, cenzury a způsobům, jakým proti ní občané bojovali. Následně je práce věnována proměnám souvisejícím s koncem režimu, konci cenzury a novými tržními podmínkami. Na tento blok plynule navazuje část nejdříve ve stručnosti popisující vznik a fungování časopisu Revolver Revue jako samizdatového média a následně i proměny a vývoj od roku 1990 do současnosti, včetně popisu změn mediální sféry v tomto období. Poslední, stěžejní částí, je analýza zkoumající, do jaké míry se v uvedeném časovém období změnilo žánrové a tematické zaměření časopisu.

Klíčová slova

Revolver Revue, vývoj médií, analýza obsahu, cenzura, samizdat

Abstract

The aim of this work, titled *Rozvoj časopisu Revolver Revue od listopadu 1989 do současnosti* (*The development of Revolver Revue magazine from November 1989 to the present*), is to describe the development of its content (with an emphasis on genre and thematic focus) from the first legally published issues to the current ones. For this purpose, the work analyzes two five-year periods (1990-1994 and 2019-2023), the comparison of which illustrates how the magazine has changed during its almost thirty-five years of „past samizdat“ existence. A total of 34 issues of the magazine Revolver Revue are analyzed. These are 14 issues from the period 1990-1994 (numbers 14-27) and 20 issues from the period 2019-2024 (numbers 114-133). The development and changes of the magazine are described in the thesis in the context of the development of the media scene.

The thesis also briefly discusses the functioning of the magazine in the previous period, i.e. from its beginnings in 1985 to 1989, including historical context. It also includes a brief description of the media scene in communist Czechoslovakia and the means in which the samizdat media operated. Although this time period are not directly linked the goals of this work, it is essential for the post-revolutionary functioning of the magazine, so it is impossible not to include it in the work.

The work is divided into individual thematic blocks, which are arranged chronologically as much as possible. The first block is devoted to the description of the media scene during the communist regime, censorship and the ways in which citizens fought against it. Subsequently, the work is devoted to changes related to the end of the regime, the end of censorship and new market conditions. This block is smoothly followed by a section first briefly describing the origin and functioning of the magazine Revolver Revue as a samizdat media, and then the changes and development from 1990 to the present, including the analysis of changes of the media sphere in this period. The last, pivotal part is an analysis examining to what extent the genre and thematic focus of the magazine has changed in the mentioned time period.

Keywords

Revolver Revue, media development, content analysis, censorship, samizdat

Title

The development of Revolver Revue magazine from November 1989 to the present

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Mediální sféra v komunistickém Československu.....	2
2.1	Kulturní periodika.....	3
2.2	Média během komunistické diktatury.....	4
2.2.1	Podřízení médií.....	4
2.2.2	Pražské jaro.....	5
2.2.3	Normalizace.....	5
3	Neoficiální tisk.....	6
3.1	Exilová periodika.....	7
4	Samizdat.....	7
4.1	Původ samizdatu.....	9
4.1.1	Problémy.....	10
4.2	Vznik a rozvoj samizdatu v Československu.....	11
4.2.1	Samizdat po vzniku Charty 77.....	13
4.2.2	Osmdesátá léta.....	15
4.2.3	Samizdatové archivy.....	16
4.3	Samizdatová Revolver Revue.....	16
4.4	Před rokem 1989.....	17
4.4.1	Vznik.....	18
4.4.2	Autoři.....	19
4.4.3	Tematizace časopisu.....	20
4.4.4	Grafické zpracování.....	22
4.4.5	Vydávání časopisu.....	23
4.4.6	Financování.....	25
4.4.7	Šíření, distribuce a dosah.....	26
5	Mediální kontext po roce 1989.....	27
5.1	Transformace tištěných periodik.....	28
5.2	Tři etapy porevolučního vývoje.....	28
5.2.1	Revolver Revue a tři etapy transformace médií.....	29
5.3	Revolver Revue po roce 1989.....	30
5.3.1	Autoři.....	31
5.3.2	Proměny tematizace časopisu a jeho obsahu.....	32
5.3.3	Grafické zpracování.....	36
5.3.4	Odkazy, přílohy atd.....	38
5.3.5	Změny ve vydávání a dosahu.....	40
5.3.6	Financování.....	42

6	Analýza proměn obsahu Revolver Revue	43
6.1	Výzkumná otázka	44
6.2	Metodologie	44
6.2.1	Výběr vzorku.....	45
6.2.2	Kódovací schéma	47
6.3	Analyzované příspěvky	49
6.4	Detailní rozbor.....	50
6.4.1	Kategorie 1: Ukázky (literatura, umělecká díla, aj.)	55
6.5	Kategorie 2: Články, reportáže, úvahy poznámky	56
6.6	Kategorie 3: Recenze a polemiky.....	59
6.7	Kategorie 4: Rozhovory (redakční).....	60
6.8	Kategorie 5: Rozhovory (externí, převzaté).....	61
6.9	Kategorie 6: Dokumenty, dopisy, studie.....	62
6.10	Shrnutí analýzy.....	64
7	Proměny nespádající do analýzy	65
7.1	Tematické bloky	65
7.2	Počty čísel a příspěvků.....	66
7.3	Autorské podíly	67
8	Závěr.....	67
8.1	Summary	70
	Seznam zdrojů	73

1 Úvod

O počátcích časopisu *Revolver Revue* (tehdy ještě s názvem *Jednou nohou*) v roce 1985 a jeho fungování jako samizdatového média za časů komunistické totality už vznikl bezpočet prací. Mnoho dalších se věnuje také jeho přerodu a adaptaci na tržní fungování v devadesátých letech. Žádná z nich však toto médium nesleduje komplexně v celém období od roku 1989 až do současnosti. Právě sledování rozvoje časopisu *Revolver Revue* je účelem této práce. Vzhledem k tomu, že bez přestávky vychází už od poloviny osmdesátých let, tedy od časů normalizace, se nabízí jako skvělý prostředek pro ilustrování rozvoje společnosti v téměř čtyřicetiletém období.

Analýza porevolučního vývoje časopisu *Revolver Revue* se nabízí pro jeho historickou i současnou významnost. Samizdatová *Revolver Revue* totiž bývá označována za zásadní periodikum druhé undergroundové generace (například Příbáň a kol., str. 35).¹ Ke zkoumání čísel časopisů v práci přistupuji s pomocí historicko-srovnávací metody, kterou pro účely práce (na rozdíl od Obsahové analýzy uvedené v tezi) považuji za nejvhodnější.

Práce se nicméně, právě vzhledem k množství materiálů pojednávajících o předlistopadovém období, věnuje vývoji časopisu až po roce 1989. Analýze podléhají pouze samotná čísla časopisu *Revolver Revue* a to ze dvou pětiletých období (1990-1994 a 2019-2023), která jsou od sebe nejvíce vzdálena. Analýza obsahu čísel vydaných v těchto dvou obdobích nabízí nejlepší možnost porovnání (a největšího kontrastu), jakými proměnami časopis během své historie od roku 1989 prošel a kam se vyvinul. Práce se věnuje analýze pouze samotných čísel časopisu *Revolver Revue*. I když budou v práci alespoň částečně zmíněna, nebude mnoho prostoru poskytnuto dalším aktivitám pod taktovkou redakce časopisu RR (*Bubínek Revolveru*), ani dalším souvisejícím periodikům (*Kritická příloha Revolver Revue*), či dokonce knižním titulům, které v edici pod hlavičkou *Revolver Revue* vyšly.

Přestože se práce věnuje vývoji kulturního časopisu *Revolver Revue* v porevolučních dobách po roce 1989, není možné jakékoli zkoumání začít zprostředka. Jeho vývoj od začátku devadesátých let totiž nepochybně ovlivnil i způsob jeho vzniku coby samizdatového periodika během normalizace v sedmdesátých letech. V textu je proto ve stručnosti rozebrána i historie od založení časopisu do roku 1989.

¹ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 35

První část práce se proto věnuje charakteristikám mediální sféry v komunistickém Československu a podmínkám, které vedly ke vzniku samizdatových médií a jejich šíření. V návaznosti na popis režimních represí je v práci také uvedena historie časopisu, okolnosti jeho vzniku i způsoby fungování v osmdesátých letech minulého století. Na tuto část navazuje rozbor proměn mediální sféry po událostech roku 1989, způsobů, jakým se tyto změny dotkly fungování časopisu *Revolver Revue*. Zároveň je zde popsán celý jeho faktický vývoj. Poslední část práce představuje samotná analýza čísel vydaných v uvedených rozmezích, jejímž cílem je zjistit, jestli a do jaké míry se změnila obsahová stránka časopisu od pětiletého období po roce 1989 do současnosti. Tyto proměny měl dále objasnit a přiblížit plánovaný rozhovor se současnou šéfredaktorkou *Revolver Revue* Terezií Pokornou. Tento rozhovor se však nepodařilo zajistit, v práci jej tak zastupují citace z rozhovorů, které šéfredaktorka i další autoři časopisu poskytli médiím či autorům starších prací s obdobnou tematikou.

2 Mediální sféra v komunistickém Československu

Komunistický režim si už od počátku uvědomoval důležitost médií pro prosazování nového společenského modelu. Na základě leninské koncepce chápal tisk jako nástroj propagace pro ideologickou výchovu obyvatelstva.² Vzhledem k významnosti médií je aktivně monitoroval a ovlivňoval jejich obsah.³ Až na relativně krátké období v roce 1968 byla náplň naprosté většiny dostupných tiskovin řízena direktivně. Komunistická státem řízená média zveřejňovala zkreslené nebo nepravdivé informace, jejichž publikování bylo schválené nebo přímo nařízené vládnoucí garniturou. KSČ tímto způsobem upevňovala svou moc a postavení a také kontrolu nad obyvatelstvem.⁴

Kromě samotných cenzurních zásahů se jako překážka pro volné šíření informací ukázalo i hospodářské zřízení státu. Centralizované plánování mimo jiné vedlo k nedostatku tiskařského papíru.. Řada titulů proto vycházela v menším nákladu, než byla skutečná poptávka. Výši nákladů navíc centrálně stanovoval Ústřední výbor KSČ, který také řídil přidělování nedostatkového papíru.⁵

² BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání.* Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3, str. 309

³ tamtéž, str. 322

⁴ BARTOŠ, Jonáš. *Role médií při pádu komunistického režimu v Československu v roce 1989.* Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2011. Str. 8

⁵ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání.* Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 359-360

Komunistický režim média detailně sledoval a ovlivňoval přísnými cenzurními zásahy. Pro kontrolu nad obsahem médií používal dva primární nástroje – předběžnou a následnou cenzuru, spojené se sankčním systémem. Během celého období komunistické vlády se míra cenzury měnila, v celkovém měřítku je však patrný vývoj od „cenzury příkazu“ (předběžná cenzura), k běžnější „cenzuře zákazu“ (následná cenzura).⁶ Následná cenzura se nejvyššího „rozmachu“ dočkala po roce 1968, kdy ji kontrolní instituce začaly využívat ve větší míře (předběžná cenzura našla využití jen při významných výročích). Její nespornou výhodou pro komunistický režim byla přísná autocenzura, ke které přistupovali sami autoři. V obavách před možnými sankcemi či postihy sami velmi pečlivě hlídali obsahy svých příspěvků, které vytvářeli podle svých domněnek o požadavcích ze strany vládnoucí garnitury.⁷

Další překážku pro přinášení kompletních a objektivních zpráv představovaly omezené informační zdroje. Tisk přinášel zejména pozitivně laděné zprávy o dění ve Východním bloku. Informace ze západních zemí byly v médiích naopak potlačovány či překrucovány.⁸ Jako hlavní (fakticky jako jediný oficiální) zdroj informací o zahraničním dění sloužila médiím Československá tisková kancelář. Jakožto součást řízení médií režimem byla rovněž podřízena KSC, a tak směla zprávy ze zahraničí vydávat až po zveřejnění sovětskou agenturou TASS.⁹

2.1 Kulturní periodika

Komunistický režim po celou dobu své existence neopomínal formovat i kulturní periodika, která měla v českém prostředí silnou tradici. Poválečnou obnovu mnoha titulů však zakázal a nahradil jen například týdeníkem ÚV KSC Tvorba. Propagoval socialistický realismus a na přelomu čtyřicátých a padesátých let zastával velmi významnou roli. Časopis však skončil už v roce 1952, rovněž kvůli komunistickým čistkám.¹⁰

Mezi úspěšnější počiny se dají zařadit Literární noviny, které v roce 1952 nahradily skomírající Lidové noviny. Tomuto periodiku se podařilo zaujmout širší okruh čtenářů, takže i stranické řízení se snažilo zvyšovat jeho náklad a na základě tohoto úspěchu dokonce navrhuje vytvoření

⁶ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 8

⁷ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 332

⁸ BARTOŠ, Jonáš. *Role médií při pádu komunistického režimu v Československu v roce 1989*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2011. Str. 8

⁹ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 311

¹⁰ tamtéž, str. 275

dalších kulturních časopisů. Právě v kulturních časopisech se také začínají objevovat náznaky uvolnění tuhých poměrů. Například kulturní časopis *Host do domu*, který od roku 1954 vydával Svaz československých spisovatelů, hned během prvního ročníku publikoval texty kritické k režimem favorizovaným tvůrcům.¹¹

2.2 Média během komunistické diktatury

V této kapitole a podkapitolách práce stručně přibližuje historický vývoj systému médií a jejich funkce od roku 1948 až do roku 1989. Uváděný vývoj již byl sice popsán v mnoha jiných pracích či publikacích, nicméně pro správné pochopení všech souvislostí, které provázely kulturní periodika (včetně těch samizdatových), je popis alespoň základních a nejdůležitějších milníků nezbytný. Následující popis proměn role a postavení médií během čtyřicetileté komunistické vlády je zaměřen hlavně na takové skutečnosti, které přímo či nepřímo ovlivnily rozvoj kulturních či samizdatových periodik.

2.2.1 Podřízení médií

Ke změnám v mediálním systému a jejich řízení rychle došlo už po převratu v únoru 1948. Média se přizpůsobila novým podmínkám, čímž si vládnoucí režim zajistil, aby se k občanům dostávaly pouze „vhodné“ informace, bez alternativních výkladů dění.¹² Tehdejší zákony dle Gruši (1992) navíc představovaly složitý rejstřík zákazů a postihů, který, kvůli benevolentním formulacím, umožňovaly význam pochopit odlišně, což v praxi vedlo k umožnění cenzury.¹³

V druhé polovině padesátých let však postupně začalo uvolňování společenských a politických poměrů. „Tento posun se projevil v zakládání nových literárních časopisů, tematických změnách v produkci, v kritickém přehodnocování historických událostí a postav apod. V první polovině šedesátých let se ve společnosti začala rozebírat dříve zapovězená témata.¹⁴ Zároveň docházelo i zmírnění (i když ne zcela oficiálnímu) cenzury v médiích.

¹¹ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 277-278

¹² tamtéž, str. 262

¹³ GRUŠA, Jiří. *Cenzura a literární život mimo masmédiá: V.Z.D.O.R. výstava nezávislé literatury v samizdatu a exilu 1948-1989: Praha, leden-červen 1992*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992.

¹⁴ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 300-302

Díky postupnému uvolňování politické situace se začala objevovat také periodika, jejichž publikování by bylo jen o několik let dříve nemyslitelné.¹⁵ Mimo jiné začala vycházet i kulturní periodika, která se zaměřovala i na zahraniční tvorbu, či tvorbu mimo hlavní názorový proud a umožnila tak čtenářům získat doposud obtížně sehnatelné informace.¹⁶ Bednařík a kol. k jejich rozvoji uvádí, že „zvláště kulturně a umělecky zaměřené časopisy se postupně vyvinuly v platformu, s níž se ztotožnilo reformní hnutí druhé poloviny šedesátých let,“ (Bednařík, Jirák, Köpplová, s. 311). Tato periodika však byla vydávána vesměs legální cestou, samizdat v dnešním chápání v této době (v Československu) prakticky neexistoval.

2.2.2 Pražské jaro

Během celé existence komunistického režimu v Československu došlo k jedinému krátkému období, kdy vládnoucí garnitura direktivně neurčovala povahu ani obsah zpráv. Ohraničeno bylo novelou zákona č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích ze 26. června 1968, která rušila cenzuru, až po zákon č. 127/1968 Sb., o některých přechodných opatřeních v oblasti tisku a dalších hromadných informačních prostředků, přijatého Národním shromážděním 13. září 1968, který obnovení cenzury opětovně umožnil.¹⁷

V tomto období se sama strana (díky vlivu reformního vedení strany) pokusila mediální prostor rozvolnit a do médií se tak začal dostávat i obsah, který se ke dvaceti uplynulým letům komunistické vlády stavěl kriticky. Výsledkem byl růst zájmu veřejnosti i růst nákladů. Společenské změny dosáhly svého vrcholu 26. června 1968, kdy Národní shromáždění přijalo novelu zákona 81/1966, o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích, který zásahy státních orgánů proti svobodě slova zakazoval větou „Cenzura je nepřípustná,“ (Bednařík, Jirák, Köpplová, s. 327). Následoval měl i nový tiskový zákon, k jehož novelizaci už však nedošlo.

2.2.3 Normalizace

Uvolňování poměrů včetně liberalizace médií v šedesátých letech utnul v roce 1968 vpád vojsk Varšavské smlouvy. Invaze fakticky znamenala nejen zastavení reformu, ale také návrat

¹⁵ tamtéž, s. 306

¹⁶ Např. dvouměsíčník Světová literatura (od roku 1956), revue Tvář (od 1964 a znovu od 1968), dvouměsíčník Orientace (1966) či měsíčník Knižní kultura (1964)

¹⁷ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 327 a 330

k předcházejícím společenským poměrům.¹⁸ Komunistický režim během normalizačních čistek po roce 1968 velmi rychle získal opětovnou kontrolu nad médii a jejich obsahem. Nové vedení strany sestávající z konzervativních politiků si totiž bylo dobře vědomo, jak jsou média pro udržení moci důležitá.

Jedním z prvních kroků, které poznamenaly začátek normalizace, bylo zastavení desítek titulů a upevnění pozice nad zbývajícími.¹⁹ Podle Bednařika a kol. bylo v této době rozhodujícím kritériem při zvažování oprávněnosti vydávání časopisu, zda dané periodikum plní své společenské poslání z hlediska paragrafu 2 zákona č. 81/1966 Sb.²⁰ Jako nejúčinnější zásahy se projevíly represe vůči médiím a zákaz médií, která byla spojená s reformními snahami. Během tří let od roku 1968 zaniklo 156 titulů. Dalším způsobem naopak bylo zakládání nových médií, které by byly novému vedení strany více ku prospěchu. V neposlední řadě režim přistupoval i k represím vůči jednotlivým novinářům a nahrazováním vedoucích pracovníků loajálními osobami.^{21 a 22}

Pro období po roce 1968 je také typická apatie, narušená až v sedmdesátých letech. Opětovné zavádění represí totiž u části společnosti vyvolalo zklamání a potřebu o usilovat o šíření umělecké a literární tvorby, která by režimu nebyla podřízena. Výsledkem snah o toto nezávislé myšlení byl vznik mnoha kulturních iniciativ, například samizdatové edice Petlice, věnující se české beletrii.²³ Vznik a rozvoj samizdatových aktivit jsou detailněji popsány v kapitole 4.

3 Neoficiální tisk

V období předcházejícímu roku 1968 mnoho neoficiálních tiskovin a periodik na území Československa nevznikalo. V návaznosti na opětovně zvyšující se represe státu během začátku normalizace, se však v Československu začala formovat alternativní veřejná scéna, nezávislá na organizaci ani nařízeních vládnoucího režimu. Jejím cílem bylo vytváření a šíření materiálů,

¹⁸ tamtéž, str. 342

¹⁹ KONČELÍK, Jakub., VEČEŘA, Pavel., ORSÁG, Petr. Dějiny Českých médií 20. století. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8. Str. 203

²⁰ Paragraf 2 tohoto zákona mimo jiné uvádí, že posláním periodického tisku i dalších hromadných informačních prostředků je „prosazovat zájmy socialistické společnosti a všestranně napomáhat k uskutečňování jejích cílů“ a také „spolupůsobit při rozvíjení socialistického vědomí občanů v duchu zásad ústavy a idejí politiky Komunistické strany Československa jako vedoucí síly ve státě a společnosti.“

²¹ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 346 a 347

²² VANĚČEK, František. Deník chartisty aneb stalo se v kraji zvykem. Praha, Primus, 1990. ISBN: 80-900078-0-5. Str. 119

²³ HUSÁK, Petr. Česká cesta ke svobodě. Revoluce, či co? Praha, Volvox Globator, 1999. ISBN 80-7207-299-4. Str. 14

keré režim považoval za nevhodné (zejména tvorba zakázaných autorů), nebo přímo nežádoucí. Tím je myšleno zejména šíření protirežimních informací. Významnou roli na vzniku a rozvoji této nezávislé veřejné scény sehrála i část novinářů, kteří byli během poinvazních čistek vyhozeni ze zaměstnání.²⁴

3.1 Exilová periodika

Ještě předtím, než se budeme věnovat vzniku samizdatových tisků, je vhodné alespoň zmínit tisky vznikající v exilu. S tématem této práce souvisí pouze okrajově, ve fungování domácího samizdatu však sehrály poměrně významnou roli.

Samizdat v Československu se začal ve větší míře vyvíjet až v 70. letech, a do té doby byl počet, dosah a tím pádem i vliv těchto tisků poměrně zanedbatelný.²⁵ Téměř okamžitě s převzetím moci komunisty však začala v zahraničí vznikat významná exilová periodika a nakladatelství, věnující se tvorbě zakázaných autorů, zakládaná emigranty. Mezi vydavatele periodik se mimo jiné řadili také představitelé exilových politických uskupení.²⁶ Kromě nich se v nich angažovali nebo je přímo zakládali novináři, kteří opustili Československo. Tyto tiskoviny se pak různými způsoby dařilo pašovat také do Československa, kde sloužily jako jeden z významných zdrojů neovlivněných informací. Význam těchto periodik pro alternativní veřejnou scénu neklesl ani v sedmdesátých a osmdesátých letech, kdy v zemi již existovalo poměrně velké množství samizdatových nakladatelství a vydavatelství. Jejich popularitu paradoxně umocňoval režim, který proti nim vedl propagandu.²⁷

4 Samizdat

Pojem samizdat zastřešuje proces neoficiálního (a z podstaty věci také ilegálního) vydávání knih či periodik, jejichž oficiální vydání není možné z politických důvodů. Jeho podstatou je šíření zakázaných či potlačených myšlenek.²⁸ Obdobně československý samizdat definoval i Vilém Prečan, jeden z nejvýznamnějších exilových vydavatelů, při příležitosti založení

²⁴ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 370

²⁵ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 6

²⁶ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 287-288

²⁷ tamtéž, str. 373

²⁸ OSVALDOVÁ, Barbora v OSVALDOVÁ, Barbora a HALADA, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha, Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1. Str. 166

Československého dokumentačního střediska²⁹: „Pojmem *samovydatelské materiály* (samizdat) se rozumějí všechna písemná díla dokumentárního nebo literárního charakteru sepsaná v Československu jednotlivci nebo skupinami osob a jimi také rozmnožovaná, která však v zemi svého vzniku nemohou být z cenzurních důvodů publikována či rozšiřována oficiálními sdělovacími prostředky.“³⁰

Vládnoucí režim neměl na samizdatovou tvorbu ze své podstaty žádný vliv, probíhala zcela mimo jeho kontrolu. Z toho důvodu ji označoval jako ilegální, protizákonnou či závadovou. Zahrnovala tištěné periodické a neperiodické publikace, ale postupně také audio a video záznamy.³¹ Samizdatové tisky umožňovaly obyvatelům překonávat snahy režimu o zamezení přístupu k informacím. Díky samizdatu se také zachovala četná výtvarná a literární díla.³² „Obvyklou ambicí redaktorů samizdatových literárních periodik bylo přinášet *původní, v jiných samizdatových publikacích dosud neuveřejněné příspěvky*, za něž byly považovány i původní překlady či texty archivního a dokumentárního charakteru,“ (Přibáň a kol., str. 20). To však nevyklučovalo ani existenci časopisů, které byly alespoň z části sestavené z textů, převzatých z jiných samizdatových zdrojů a bez vědomí autorů.³³

Přestože z dnešního pohledu má tato tvorba mnoho vad a záporů, šlo v podstatě o jedinou možnost, jak alespoň částečně masově šířit informace, jejichž vycházení režim neschvaloval. „Dnes o samizdatu uvažujeme jako o specifické nápodobě standardního vydavatelského provozu, technicky obvykle nedokonalé, dosahem značně omezené a z autorskoprávního hlediska často přímo pirátské,“ (Přibáň a kol., str. 17).

Definici komplikuje i další dělení, například dle kvality a úrovně vydávaných textů ke kterému se někteří jeho autoři či odborníci na toto téma uchylují. Při hodnocení způsobů vydávání literárních děl lze za samizdat, dle překladatele a spolupracovníka při tvorbě několika edic a časopisů Tomáše Vrby, totiž považovat téměř jakoukoli domácí (nebo zkrátka od oficiálních zdrojů oddělenou a neschválenou) tvorbu, tedy *veškeré víceméně anonymní opisy bez jakékoli redakční, typografické a vydavatelské ambice*, zatímco opisy pořizované s důrazem na redakční

²⁹ ČSDS vzniklo v roce 1986 v Hannoveru ve Spolkové republice Německo. Jeho hlavním účelem bylo vytváření sbírek československých samizdatových tisků a jejich archivování

³⁰ PREČAN, Vilém. Čs. Dokumentační středisko nezávislé literatury, Svědectví 78/1986, str. 402

³¹ KONČELÍK, Jakub., VEČEŘA, Pavel., ORSÁG, Petr. Dějiny Českých médií 20. století. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8. Str. 227.

³² ČECH, Jan. *Kořeny transformačního myšlení v českém disentu před rokem 1989*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, 2008

³³ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 20

přípravu se neobává označit pojmem vydání. Jiří Gruntorád, který chápe rozdělení kvalitativních kategorií podobně, však výrazem *samizdat* označuje právě *redakčně a koncepčně zajištěnou vydavatelskou činnost*, zatímco amatérskou domácí tvorbu opisů považuje za *divoký samizdat*.³⁴ Toto rozčlenění, zamýšlené jeho autory zejména pro neoficiální literární produkci, však lze uplatnit i pro časopiseckou tvorbu. Pro účely této práce bude dělení samizdatu (a z toho plynoucí názvosloví) založeno na definici Jiřího Gruntoráda.

Za *samizdat* však není možné automaticky považovat samostatně napsaný (a pro splnění procesu i vydaný) text. Posset upozorňuje, že podstatné je „vůle k veřejnosti,“ tedy vědomé šíření tohoto textu mimo okruh lidí, které autor zná.³⁵

4.1 Původ samizdatu

Výraz *samizdat* vznikl zkrácením ruského slova *samizdatělstvo*, překládat se dá jako „vlastní náklad.“ Přestože se v Rusku šířily rukopisy i další díla rozmnožená (či vydaná) vlastním nákladem už v 19. století, k jeho většímu rozvoji (a také ustavení samotného výrazu *samizdat*) dochází až počátkem 60. let minulého století. Právě *samizdatoví* autoři v Sovětském svazu „položili základy *samizdatu*,“ které se postupně rozšířily do okolních zemí.³⁶ Obdobným termínem (*samsebjazdat* – sám sebe vydat) svůj, z politických důvodů nepublikovatelný text patrně poprvé označil básník Nikolaj Glazkov v roce 1949.³⁷ Dá se předpokládat, že tímto výrazem popisovaná činnost je mnohem starší než výraz *sám*, tedy, že snaha obelstít cenzurní orgány existovala vždy, kdy byla svoboda slova nějakým způsobem ohrožena. „*Samizdat* manifestuje především touhu po autentickém výrazu, nezměněném cizími vlivy, a za totalitního režimu slouží i estetické sebezáchově,“ (Posset, 1993 str. 9).

Ilegálnost těchto periodik vycházela z podstaty, že nesměla být registrována u odpovídajících státních orgánů, tak jak vyžadovala tehdejší legislativa. Zatímco v současnosti vycházejí média na základě oznámení příslušným úřadům a jejich vznik nepodléhá jakémukoliv schválení, za

³⁴ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 15

³⁵ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 9

³⁶ tamtéž, str. 5

³⁷ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky).

minulého režimu média musela být registrována (a tedy schválena) předem.³⁸ Obecně je tedy možné za samizdat považovat jakýkoli tisk, šířený a rozmnožovaný bez povolení.³⁹

V Československu však tento termín nebyl používán od prvních samizdatových pokusů, ale ustálil se až postupně. Pro popis tvorby jej nahrazovalo množství dalších výrazů (např. ineditní, opoziční, podzemní, paralelní, druhý oběh). K tomu vedla i neochota používat z ruštiny pocházející výraz pro činnost, na jejíž rozvoj měla velký vliv právě sovětská okupace. S jistotou se však prosadil nejpozději v polovině osmdesátých let.⁴⁰ Dnes už se pro označení tohoto způsobu vydávání jiné výrazy takřka nepoužívají.

4.1.1 Problémy

Téměř ihned s rozvojem samizdatu se však objevily problémy. Neexistující cenzuru, tedy formu kontroly, u samizdatových tisků často doprovázelo i chybějící redigování. Ke zvyšování počtu samizdatových tisků Posset (1993, str. 8) uvádí: „Samotné množství samizdatových publikací vypovídá jen velmi málo o jejich kvalitě.“ Z těchto důvodů tedy sílila snaha odbourat pojetí samizdatu, kdy je zakázaný tisk automaticky považován za dobrý.⁴¹

Problémy ale plynuly i ze samotné snahy samizdatové tisky vydávat, jelikož režim se je snažil všemi možnými způsoby utlumit. Počet kusů daného textu či periodika, které se podařilo vydat samizdatově, tak záležel na několika faktorech. Prvotním problémem bylo získávání dostatečného množství papíru.⁴² Státní orgány totiž jednotlivým redakcím poskytovaly tiskařský papír na přiděl. Větší množství nebylo možné volně zakoupit. Problematické bylo získávání i průklepové blány a další materiály.⁴³

Průběžně se rozvíjely a rozšiřovaly i možnosti tiskových technik. Pro vydávání a rozmnožování textů se zpočátku (70. léta) používaly psací stroje s průklepovými papíry. Ty později

³⁸ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 8 a 13

³⁹ ŠTOGR, Josef. *Možnost samizdatu: komentovaný výběr z textů vydaných v časopisu Možnost v letech 1980-1989*. Plzeň, Knihovna kardinála Berana, 2017. ISBN 978-80-906711-0-2. Str. 7

⁴⁰ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 14-15

⁴¹ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 8

⁴² KOLKOVÁ, Tereza, *Samizdat: definice, dějiny, charakteristika v O hodnotě samizdatu: samizdatová náboženská periodika před rokem 1989*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-252-7. Str. 16

⁴³ tamtéž. Str. 16

doplňovaly jednoduché tiskařské válečky pro tvorbu grafik a obálek časopisů (např. RR, prvotní linorytové obálky). Kvůli pracnosti a časové náročnosti této metody dosahovaly náklady jen nízkých čísel, maximálně okolo padesáti kusů. Náklady však díky rozvoji kopírovacích technik a zvyšování dostupnosti postupně stoupaly. Pro redakce samizdatových tisků bylo důležitým milníkem získání cyklostylu, který umožňoval vytvořit až tisíc kopií.⁴⁴ Detailněji jsou tiskařské techniky rozebrány v kapitole 4.4.

4.2 Vznik a rozvoj samizdatu v Československu

První samizdatové pokusy v Československu jsou vysledovatelné už v první polovině padesátých let. Vzhledem k dobovým tuhým podmínkám a hrozbě velmi přísných trestů však šlo jen o vysoce utajené a ojedinělé projevy⁴⁵, takže jejich dosah byl velmi malý. Dalšího rozvoje se tedy dočkal, obdobně jako v Sovětském svazu a navzdory pomalému uvolňování poměrů, v šedesátých letech.⁴⁶ Dle Končelíka a kol. (2010) zcela nevyumizel právě ani v liberálnějších letech.

Za impuls ke skutečnému vzniku a rozvoji samizdatu však lze považovat až události roku 1968 a nástup normalizace. Opětová a zpřísněná režimní omezení a represe byly novým impulsem a vedly část veřejnosti k vydávání děl i rukopisů formou samizdatu. Režim v té době vydával seznamy zakázané literatury či rovnou zakázaných témat a aktivně zasahoval do obsahu periodik.⁴⁷ Největšího rozmachu se samizdatová tvorba dočkala v sedmdesátých letech minulého století.⁴⁸ „Po většinu normalizačního období je příznačná paralelní existence dvou kulturních a společenských prostorů. Na jedné straně byla oficiální sféra loajální k režimu a pohybující se v mantinelech jím vymezených, na druhé straně existoval pestrý soubor nejrůznějších neoficiálních, do soukromí stažených aktivit,“ (Bednařík, Jiráček, Köpplová, s. 345).

⁴⁴ KOLKOVÁ, Tereza, *Samizdat: definice, dějiny, charakteristika v O hodnotě samizdatu: samizdatová náboženská periodika před rokem 1989*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-252-7 str. 17

⁴⁵ KONČELÍK, Jakub., VEČEŘA, Pavel., ORSÁG, Petr. *Dějiny Českých médií 20. století*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8. Str. 219.

⁴⁶ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 6

⁴⁷ tamtéž, str. 6

⁴⁸ KONČELÍK, Jakub., VEČEŘA, Pavel., ORSÁG, Petr. *Dějiny Českých médií 20. století*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8. Str. 221

Normalizační režim na psanou tvorbu a sdělovací prostředky velmi bedlivě dohlížel. Nepohodlní spisovatelé byli odkázáni takřka jen na samizdat, postupně se k nim přidávali i mladší tvůrci, kteří v samizdatu viděli jedinou možnost svobodného vyjádření,⁴⁹ jelikož nastupující politiku normalizace na konci šedesátých let, kromě mnoha dalších forem diskriminace, provázely i zákazy činnosti či vydávání.⁵⁰ Díky tomu však paradoxně samizdatové tisky vzkvétaly. „Častá byla snaha samizdatových periodik o obohacovat alternativní veřejný prostor tematikou kulturní a uměleckou, zvláště literární, (Bednařík, Jirák, Köpplová, s. 373).“ Mezi významné samizdatové časopisy zaměřené na kulturu, jako například Vokno (od 1979), Ze zásuvky i z bloku (od 1984), Jazzstop (od 1987) patřil právě i magazín Revolver Revue, který od roku 1985 vycházel několikrát ročně a publikoval „úvahy, recenze a polemiky a překlady zahraniční literatury, (Bednařík, Jirák, Köpplová, s. 373),“

Vydávání samizdatových periodik bylo s ohledem na tlak režimu a technické možnosti nepravidelné. Měly proto spíše charakter sborníků, prezentujících konkrétní tvorbu.⁵¹ I v samizdatu je však vidět určitý posun, reflektující společenský vývoj nebo spíše stagnaci. V první polovině sedmdesátých let většinu tvorby představovaly nárazově publikované jednotlivé politické texty. Od poloviny desetiletí se však začíná prosazovat vydávání periodických tiskovin s literárním pojetím. Díky tomu pomohla tato periodika uspořádat doposud zmatené prostředí samizdatu tvořené jednotlivě kolujícími texty.⁵² Samizdatové tisky se šířily zejména díky přátelským vazbám, jasně danou výrobní a distribuční strukturu totiž mělo jen malé množství periodik (zejména náboženských). Ke konci 80. let však tuto organizaci zavedly i některé časopisy.⁵³ Takovouto promyšlenou strukturu měl právě i Revolver Revue, jehož autoři dokonce zřídili dílnu na výrobu časopisu.⁵⁴

⁴⁹ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 17

⁵⁰ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 6

⁵¹ KONČELÍK, Jakub., VEČEŘA, Pavel., ORSÁG, Petr. *Dějiny Českých médií 20. století*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8. Str. 224.

⁵² POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 6-7

⁵³ ŠTOGR, Josef. *Možnost samizdatu: komentovaný výběr z textů vydaných v časopisu Možnost v letech 1980-1989*. Plzeň, Knihovna kardinála Berana, 2017. ISBN 978-80-906711-0-2. Str. 7

⁵⁴ viz kapitola 4.4.5

4.2.1 Samizdat po vzniku Charty 77

Jak již bylo zmíněno, k masivnějšímu utváření alternativní scény a rozvoji samizdatu vedl v Československu zejména stupňující se tlak na média a jejich obsah během normalizace. Na jejich počet měl však velký vliv vznik dokumentů Charty 77, jež byly jedním z příčin vzestupu počtu tiskovin vydávaných samizdatovou formou. „Samizdatová periodika se zvláště po vzniku Charty 77 stala nedílnou součástí aktivit neoficiálních společenských kultur a až do konce normalizace vytvářela komunikační alternativu k režimem ovládaným médiím.“ (Končelík, Večeřa, Orság, 2010, s. 218). Jejím vznikem vyvrcholilo oživení činnosti opozičních skupin, které nastalo ve druhé polovině sedmdesátých let.

Právě během sedmdesátých, zejména však osmdesátých let minulého století dosáhla samizdatová tvorba v československém (respektive českém) prostředí největšího rozmachu a vysokého stupně organizace.⁵⁵ Gruša (1992) uvažuje, že rok 1977 byl přímo zlomovým. Značil přechod do nového období českého samovydavatelství. Vznik Charty 77 v lednu 1977 totiž poměrně rychle vyvolal ostrou reakci vládnoucího režimu na nelicencovanou literaturu. Právě ostré perzekuce ze strany vládnoucí garnitury donutily všechny v té době vycházející periodika k výrazným proměnám a adaptaci. Není bez zajímavosti, že samizdat na Slovensku nedosáhl takového rozmachu jako v české části kvůli menšímu ohlasu Charty 77 i menšímu počtu nezávislých skupin.⁵⁶

Reakce ze strany režimu byla, podle Otáhal (2005) až „téměř hysterická.“⁵⁷ Doposud režim nezávislé skupiny samozřejmě tvrdě potíral, o čemž se veřejnost z oficiálních médií téměř nedozvídala. Po vzniku Charty 77 však změnil taktiku, a kromě pronásledování opozice přistoupil i k její masivní mediální skandalizaci, jelikož si uvědomoval nebezpečnost nové iniciativy.⁵⁸

V rychlém sledu poté následovala negativní reakce režimu a začátek kampaně „anticharty“, jejímž cílem bylo zdiskreditovat chartisty a vykreslit je jako nepřátele lidu a tím před širokou veřejností legitimizovat jejich pronásledování. Součástí této kampaně bylo například i vydání

⁵⁵ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 13

⁵⁶ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 6

⁵⁷ OTÁHAL, Milan v BLAŽEK, Petr (ed.). *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha, Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-007-9. Str. 33

⁵⁸ KONČELÍK, Jakub., VEČEŘA, Pavel., ORSÁG, Petr. *Dějiny Českých médií 20. století*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8. Str. 220.

publikace *Ve jménu socialismu a šťastného života - proti rozvratníkům a samozvancům*, kterou v dubnu 1977 vydalo Oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ. Kromě zkreslených medailonků nejvýznamnějších chartistů obsahuje také převzaté dehonestující texty, například článek Ztroskotanci a samozvanci původně vydaný 12. ledna 1977 v Rudém právu, či rezolutní odmítnutí textu charty 77. „Tento pamflet je vědomou lží a program diskreditace politiky KSČ, socialistického Československa,“ (Ve jménu socialismu, str. 8).⁵⁹ Tato publikace se samozřejmě dotkla i svobody tisku. „V Československu nebyl nikdo trestně stíhán pro svou politickou činnost v krizových letech a nikdo není trestán za své přesvědčení, politický či filozofický názor. Těm, kdo se politicky rozešli s naší stranou, je umožněno vykonávat normální občanské povolání,“ (Ve jménu socialismu, str. 16-17). Vydavatelé však přesto byli v několika případech odsouzeni za vydávání „protistátních“ časopisů, „ve většině ostatních případech se státní orgány snažily najít jiné paragrafy“⁶⁰, které by mohly proti vydavatelům použít.

4.2.1.1 Vliv Charty 77

Reakce a snahy režimu popsané v předchozí kapitole se vymykaly dosavadním zvyklostem, paradoxně však napomohly rozvoji alternativní scény a šíření samizdatů. Výraznější rozvoj periodik souvisel právě se vznikem Charty 77, jelikož režimní kampaň proti Chartě 77 měla i velmi důležitý a nezamýšlený efekt – rozšiřování a zpopularizování protirežimních myšlenek. Vznik Charty 77 navíc přivedl k československých samizdatovým tvůrcům pozornost,⁶¹ Charta se navíc dočkala velkého ohlasu i mimo Československo, což přispělo k otevření možnosti financování samizdatových aktivit ze zahraničí a pomohlo podpořit činnost disidentů.⁶²

Jak již bylo zmíněno, vznik Charty 77, kromě impulsu k rozvoji nezávislé kultury, podnítil také rozvoj samizdatu. Během několika let po roce 1977 se počet samizdatových časopisů rozrostl více než na desetinásobek.⁶³ Na tento růst měl neopomenutelný vliv také fakt, že část signatářů

⁵⁹ *Ve jménu socialismu a šťastného života - proti rozvratníkům a samozvancům*. Praha, Svoboda, 1977.

⁶⁰ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 8

⁶¹ OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989. Česká společnost po roce 1945*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7285-137-9. Str. 169

⁶² PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 58

⁶³ OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989. Česká společnost po roce 1945*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7285-137-9. Str. 170

Charty 77 a i dalších lidí, kteří se k jejímu obsahu hlásili, se angažovala ve vydávání samizdatů.⁶⁴ Na počet vydávaných samizdatů a protirežimní aktivity mělo vliv také dorůstání nové generace. „Nová generace disentu si svůj publikační prostor začala budovat od konce sedmdesátých let,“ (Příbáň a kol., str. 35).

4.2.2 Osmdesátá léta

Počet samizdatových periodik se počátkem osmdesátých let postupně ustálil, ale v roce 1986 začal opět stoupat.⁶⁵ Vznik nových iniciativ a prosazování mladších autorů bylo do určité míry také reakcí na částečné uvolnění perzekucí v souvislosti s nástupem Michaila Gorbačova do funkce generálního tajemníka SSSR v roce 1985.⁶⁶ Jedním z viditelných rozdílů bylo také častější uveřejňování skutečných jmen a adres redaktorů a autorů příspěvků v samizdatových tiscích.

Měnil se také způsob jejich vzniku a vydávání. V osmdesátých letech se začala nabídka samizdatových periodik rozšiřovat, zároveň se vyvíjely tiskové technologie i samotná organizace vydávání. V osmdesátých letech tak je, dle Johnny Posset, pozorovatelná profesionalizace samizdatu, doprovázená zlepšováním tiskových technik, které umožnily zvýšit náklady. Tiskoviny dostaly více či méně periodickou formu. Postupně také opadají obavy z reakce režimu a možných perzekucí, takže silným doprovodným jevem je vystupování z anonymity. V tiscích se díky tomu častěji objevují tiráže a jména autorů a naopak ubývá pseudonymů. Začíná se uplatňovat rovněž doposud neobvyklé uvádění pramenů a respektování autorských práv. S tím souvisí i komercionalizace – autoři za své texty dostávají zapláceno, tisky si lze koupit či dokonce předplatit.⁶⁷

⁶⁴ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 371

⁶⁵ OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989. Česká společnost po roce 1945.* Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7285-137-9. Str. 171

⁶⁶ tamtéž, str. 36

⁶⁷ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989.* Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 9-10

4.2.3 Samizdatové archivy

Až události roku 1989 umožnily otevření sbírek a archivů samizdatových prací pro další zkoumání. Jedna z nejrozsáhlejších sbírek existuje díky práci Viléma Prečana v Západním Německu.

Jednoznačně největší tuzemskou sbírku představuje pražská knihovna Libri Prohibiti, která díky práci Jiřího Gruntoráda stále slouží veřejnosti. Ve světě jsou české samizdatové práce uloženy zejména v univerzitních knihovnách v západní Evropě a severní Americe.⁶⁸

4.3 Samizdatová Revolver Revue

Přestože účelem této práce je zejména zkoumání vývoje a proměn časopisu v období následujícím po roce 1989 (až takřka do současnosti), není možné časopis samotný, jeho redakci i obsahové složení začít sledovat zprostředka bez znalosti okolností, které k jeho vzniku vedly a které jej provázely během osmdesátých let. Tato kapitola je proto věnována vzniku časopisu, důležitým osobnostem, které se na něm podílely i dobovým okolnostem v kontextu sociálně-politického vývoje uvedeného v předchozí kapitole. Tento rozbor je nezbytný pro úplné pochopení rozvoje časopisu po celou dobu jeho existence.

Časopis vznikl v roce 1985 (kdy také vyšlo první číslo) v prostředí takzvané druhé undergroundové generace, která se svými postoji a prací částečně vymezovala vůči svým předchůdcům. Tato generace se více zajímala se o tvorbu svých současníků, kterým stále vydávající předchozí generace nevěnovala tolik prostoru. Zaměření starší generace tvůrců samizdatových tisků se totiž většinou neměnilo, ve „svých“ periodikách tak tvorbu mladých tvůrců často opomíjeli. Nová generace vydavatelů se zároveň snažila překonat technické a obsahové nedostatky dosavadních samizdatových tisků.

První číslo časopisu vyšlo pod názvem Jednou nohou (z hesla Jednou nohou v kriminále). V názvu lze dle Příbáně a kol., najít komplikovanou symboliku – název má jednak odkazovat na výrok Hermana Göringa „když slyším slovo kultura, sahám po revolveru,“ (Příbáň a kol., str. 408). Název také symbolizuje nebezpečí - přirovnání literatury ke zbraní. Otočný bubínek na nábojnici navíc může symbolizovat „točení“ samizdatových textů mezi čtenáři. Zároveň také odkazuje na „revolverovou žurnalistiku,“ dle přirovnání k revolverovému plátku

⁶⁸ ČECH, Jan. *Kořeny transformačního myšlení v českém disentu před rokem 1989*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, 2008

Františkem Stárkem (jedním z tvůrců Vokna), který byl dle Karlíka skutečným impulsem k přejmenování. (Slovo o literatuře, 1:22). Svůj současný název Revolver Revue pak časopis používá od č. 7, které vyšlo roku 1987.⁶⁹ Dvě předcházející čísla (č. 5, 6) použila kombinaci názvů Revolver Revue/Jednou nohou.⁷⁰

4.4 Před rokem 1989

V této části je rozebrána historie samizdatového období časopisu Revolver Revue, včetně jeho vzniku a vývoje v osmdesátých letech. Zvláštní důraz je kladen na obsahovou a grafickou stránku časopisu. Tyto údaje v pozdějších kapitolách slouží jako základ ke komparaci.

Časopis Revolver Revue je zpětně hodnocen jako velmi významný. Machovec (Bitrich, 2001) jej ve své stati označuje za druhý nejvýznamnější, Příbáň a kol. dokonce za nejvýznamnější počín druhé undergroundové generace. Příslušnost k druhé undergroundové generaci a odlišení od dříve vzniklých samizdatů potvrzuje i přístup členů redakce k technické stránce vydávání časopisu. „Od počátku byla přítomná ambice vydávat časopis na textově, výtvarně i knihařsky nejvyšší možné úrovni a současně ve vysokém nákladu,“ (Příbáň a kol., str. 408). Inspiraci k tomuto cíli našli autoři v Polsku, kde tvůrci samizdatu dokázali tvořit v nesrovnatelně vyšších nákladech, než tomu bylo v Československu. Díky tomu byl zcela odlišný i dosah daných publikací.⁷¹

Časopis Revolver Revue však neměl vliv jen na kulturní prostředí pro relativně úzké spektrum čtenářů. V listopadu 1989 totiž redakce Revolver Revue společně s časopisem Sport⁷², který byl důsledně politický a zaměřoval se na aktuální publicistiku⁷³, zakládá Nezávislé tiskové

⁶⁹ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). *15 let Revolver Revue. Revolver Revue*. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 26

⁷⁰ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 127-129

⁷¹ TOPOL, Jáchym v MACHOVEC, Martin (ed.). *Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5. Str. 86

⁷² Časopis Sport (s podtitulem časopis pro kulturní a společenskou informaci), jehož název odkazoval na nejprodávanější deník Československý sport, vznikl na jaře 1989. Založili ho někteří redaktori Revolver Revue a samizdatových Lidových novin.

⁷³ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 410

středisko, které také vydává například časopis Informační servis.^{74 a 75} Časopis, respektive jeho autoři, tak měli velký vliv na formování svobodné mediální scény na počátku devadesátých let.

4.4.1 Vznik

Zakladateli časopisu Revolver Revue byla trojice Ivan Lamper (též autor ilustračních koláží), spisovatel Jáchym Topol a výtvarník Viktor Karlík.⁷⁶ Časopis začal vznikat v zimě roku 1984, první číslo (pod názvem Jednou nohou) vyšlo v lednu 1985.⁷⁷ Dle J. Topola bylo jedním z důvodů jeho založení dočasně přerušené vydávání samizdatového časopisu Vokno, zapříčiněné uvězněním Františka Stárka, jednoho z autorů časopisu. Přestože se zaměření tohoto časopisu částečně lišilo, posloužilo začínajícím redaktorům Jednou nohou jako vzor.⁷⁸ Přerušování vydávání zároveň působilo jako podnět k reakci.⁷⁹

Na založení Revolver Revue však měla, dle Jáchyma Topola, velký vliv i nespokojenost s tehdejšími obsahem samizdatových tisků.⁸⁰ „Kolem autorů mladší a nejmladší generace panovalo naprosté ticho. Literární kritika jim nevěnovala ani nejmenší pozornost,“ (Topol v Machovec, str. 88). Autoři tedy kromě zároveň hledali prostor, kde publikovat vlastní práce, či tvorbu svých vrstevníků. Dle slov autorů šlo o „Alternativu vůči těm zaběhlejším disidentským literárním kruhům,“ (Jáchym Topol v Bitrich, 2001, str. 20).

Vznik časopisu byl tedy výsledkem několika impulsů, hlavním cílem však byla snaha o zaplnění pomyslné mezery na trhu.⁸¹ S tím se automaticky pojily také samozřejmý nesouhlas s vládnoucím režimem a nemožnost či neochota publikovat v oficiálních prostředcích – tyto rysy byly společné všem samizdatovým tvůrcům.

⁷⁴ Později se mění na týdeník Respekt

⁷⁵ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 8

⁷⁶ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 408

⁷⁷ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

⁷⁸ TOPOL, Jáchym v MACHOVEC, Martin (ed.). *Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5. Str. 87

⁷⁹ MACHOVEC, Martin v BITRICH, Tomáš, ALAN, Josef (ed.). *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*. Praha, Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1. Str. 190

⁸⁰ TOPOL, Jáchym v MACHOVEC, Martin (ed.). *Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5. Str. 86

⁸¹ Jáchym Topol v přepisu besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue ze dne 7. 4. 1992 na Strahově vedeného pí. Rakovou s pomocí Viléma Prečana. [online] Dostupné na: <http://vokno.cunas.cz/vokno1/rozhovor1.html> [cit. 8. 6. 2024]

4.4.2 Autoři

První redakční tým tvořili ze začátku jen zakladatelé – Viktor Karlík, Jáchym Topol. Šéfredaktorem pro prvních třináct čísel (tedy všechna samizdatová) byl Ivan Lamper, poslední z trojice zakladatelů. Velmi rychle však začali přibývat členové redakce či další spolupracovníci.⁸²

Na jeho podobě se tak už téměř od počátku také podíleli například Vít Kremlička, Filip Topol nebo Alexandr Vondra.⁸³ „Od čísla pět byl v redakci Alexandr Vondra, od čísla devět Marek Hlupý, od čísla deset Joska Skalník a od čísla jedenáct Zbyněk Petráček, většina z nich se ale na přípravě podílela už předtím,“ (Karlík, 2012, str. 106). V okruhu Revolver Revue se také brzy začaly pohybovat výrazné osobnosti druhé undergroundové generace (např. J. H. Krchovský, P. Placák, aj.).⁸⁴

Část příspěvků vycházela pod pseudonymy, pseudonymy používala až do čísla deset i redakce. Některé příspěvky však autoři zveřejňovali pod svými jmény – např. Topol, Havel, Knižák, Jirous, Kremlička, aj.⁸⁵ Od čísla jedenáct (1988) však svá celá jména včetně skutečných adres začali zveřejňovat Jáchym Topol, Ivan Lamper a Alexandr Vondra.⁸⁶ Uvádění skutečných údajů dokazuje, že jednotliví členové se přestávali bát postihů či represí ze strany režimu, který koncem osmdesátých let musel řešit jiné problémy a snahy o potírání vydávání samizdatových tisků začaly mizet. Do čísla jedenáct byly v časopise jako adresa sídla, či korespondenční adresa uváděny zahraniční lokace.⁸⁷

⁸² PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 408

⁸³ MACHOVEC, Martin v BITRICH, Tomáš, ALAN, Josef (ed.). *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*. Praha, Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1. Str. 187-187

⁸⁴ tamtéž, str. 188

⁸⁵ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 127-129

⁸⁶ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky), Str. 408

⁸⁷ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 127-129

4.4.3 Tematizace časopisu

Jak již napovídají důvody, které vedly k založení časopisu, snažil se o vyplňování „mezery na trhu“ už od svého vzniku. Od počátku se časopis věnoval kulturnímu dění, zejména literatuře a umění. Dle poznámky uvedené v prvních dvou číslech však redakce zpočátku výhradně přebírala publikované příspěvky z již existujících samizdatů, které přetiskovat bez vědomí jejich autorů.⁸⁸ Postupně je však alespoň část příspěvků vydávána se svolením původního autora. Havránková (2019) uvádí, že toto dokládá osobní setkávání redaktorů s některými autory textů během jejich návštěv Prahy.⁸⁹ Téměř od začátku se časopis soustředil na tvorbu mladých autorů a autorek, kterým jinde nebyla věnována (dostatečná) pozornost. V *Revolver Revue* však vycházela i tvorba starší, kterou jiná samizdatová periodika nezveřejňovala nebo taková, která nemohla vyjít ani v uvolněnějších podmínkách konce šedesátých let.⁹⁰

V časopise se také relativně často objevovaly překlady zahraničních děl, která byla v Československu rovněž oficiální cestou nedostupná. „Literární překlad skýtal obrovské pole působnosti, ladem ponechanou zásobárnu, do které jsme se hned s nadšením pustili,“ (Topol v Machovec, 2008, str. 91). Od pátého čísla se pak objevuje i publicistika.⁹¹

Obsahové složení časopisu se postupně víceméně ustálilo. Autoři již během samizdatového období běžně publikovali domácí literární tvorbu, přeložená díla, ale i publicistické až odborné texty s různorodým zaměřením.⁹² Svým zaměřením tak časopis nabízel alternativní pohled na kulturní scénu, neovlivněnou požadavky vládnoucí garnitury na „čistotu“ mediálních sdělení. Zároveň dle Posset (1993) spadal do trendu „útočnosti“, ostře se tedy vymezoval proti společenským poměrům a kritizoval dění v zemi. V časopise se rovněž objevovaly texty reflektující zahraniční dění.⁹³ Široké zaměření (převážně však literárně a umělecky) časopisu, do kterého přispívají výrazné osobnosti, vycházejícího s nízkou periodicitou, charakterizuje už přídomek *Revue* v názvu.⁹⁴

⁸⁸ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 127-129

⁸⁹ HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. *Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost*. Diplomová práce. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019. Str. 33

⁹⁰ TOPOL, Jáchym v MACHOVEC, Martin (ed.). *Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5. Str. 90

⁹¹ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016, Str. 36

⁹² tamtéž, str. 37

⁹³ tamtéž, str. 37

⁹⁴ OSVALDOVÁ, Barbora a HALADA, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha, Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1. Str. 158

Díky zájmu o neznámé autory, mezi samizdaty poměrně specifickému zaměření, a mladému složení redakce, bývá časopis řazen mezi reprezentanty druhé undergroundové generace. Snahu vymanit se ze sounáležitosti k „tradičnímu“ undergroundu (neboli „první“ generaci) symbolizoval i podtitul „off-ghetto magazine,“ uvedený v sedmém čísle. (1987).⁹⁵ Podtituly se však mezi jednotlivými čísly lišily, vesměs ale časopis uváděly jako kulturní a nezávislý.⁹⁶

4.4.3.1 Struktura

Časopis vznikl jako periodikum s literárním zaměřením bez jasně stanovené struktury. Jeho obsah se ale postupně měnil a rozšiřoval, poměrně rychle byl rozdělen na tři základní části. První z nich představovala českou prózu, následovala druhá část s překlady zahraničních děl. Ve třetí části se časopis zaměřil na informování o politickém dění.⁹⁷

Od čísla 6 (1987) časopis tvořila volná struktura tematických bloků: Zahraniční autoři, Překlady, Čeští autoři, RR – Interview (rozhovory), Články-recenze-úvahy-RR reports-dopisy čtenářů, Resumé. Tato struktura však nebyla pevně daná, autoři je pro jednotlivá čísla volně kombinovali.⁹⁸

Dle Posset bylo složení původnosti příspěvků v samizdatovém období následující: asi třetina původních příspěvků, dvě třetiny prvních překladů (většinou z angličtiny, polštiny, ruštiny), některé texty převzaty (z jiných samizdatových zdrojů).⁹⁹

4.4.3.2 Související činnost

V roce 1987 vznikla pod hlavičkou Revolver Revue sloučením samizdatových knižních edic Ivana Lampera a Viktora Karlíka nová edice *RR editions*, záhy (1988) přejmenovaná na *Edici RR*. Soustředí se, v duchu zaměření časopisu, na vydávání zakázaných autorů a děl.¹⁰⁰ Již

⁹⁵ MACHOVEC, Martin v BITRICH, Tomáš, ALAN, Josef (ed.). *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*. Praha, Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1. Str. 198

⁹⁶ ŠVEJKOVSKÝ, Jakub. Samizdatový časopis Revolver Revue. Bakalářská práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky, 2016. Str. 17

⁹⁷ Jáchym Topol v přepisu besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue ze dne 7. 4. 1992 na Strahově vedeného pí. Rakovou s pomocí Viléma Prečana. [online] Dostupné na: <http://vokno.cunas.cz/vokno1/rozhovor1.html> [cit. 8. 6. 2024]

⁹⁸ POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4. Str. 127-129

⁹⁹ tamtéž, str. 127-129

¹⁰⁰ HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost. Diplomová práce. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019. Str. 33

v osmdesátých letech se také členové redakce věnují organizační činnosti – pořádají tzv. „recitační večírky,“ na kterých jsou představována různá díla.¹⁰¹ Vzhledem ke vzniku těsně před koncem samizdatového období vychází pod hlavičkou této edice jediné dílo.

4.4.4 Grafické zpracování

Grafické zpracování periodik hrálo v Československu významnou roli už během jejich samizdatového vydávání. Posset (1993, str. 7) uvádí, že na jejich úpravu se kladl větší důraz než na samizdatové tisky vydávané v zahraničí. Dle Korábkové (2016, str. 27), která se odkazuje na zákon č. 46/2000 (Tiskový zákon) navíc patří jednotná grafická úprava přímo k definici periodického tisku, tento zákon se sice nedá považovat za relevantní k tiskovinám které začaly vycházet v polovině osmdesátých let, přesto ale napovídá, podle jakým specifík můžeme periodikum specifikovat.

Grafická úprava obálek *Revolver Revue* se v samizdatovém období právě nejednotností vyznačuje. Přestože byly možnosti samizdatových autorů omezené, je nicméně už od prvního čísla zcela jasná snaha o co nejkvalitnější výtvarnou podobu. Od počátku je vytvářel výtvarník Viktor Karlík.¹⁰²

Prvních pět čísel (včetně dvoučísla 3-4, tedy celkem čtyři obálky) vytvořil metodou linorytu, jakožto nejdostupnější techniky, která umožňovala vyšší náklad.¹⁰³ Obálka pátého čísla již byla dvoubarevná.¹⁰⁴ Pro číslo šest využil metodu leptaného štočku¹⁰⁵ pro tisk fotografie.¹⁰⁶

Snaha o kvalitní zpracování se projevuje i na vnitřních stranách. V té době totiž nebylo neobvyklé, že samizdatová periodika vycházela jako strojopis, maximálně s výtvarně pojatou obálkou. *Revolver Revue* však už od svého počátku patřil k dílům s velkým důrazem na

¹⁰¹ HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. *Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost*. Diplomová práce. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019. Str. 32

¹⁰² KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 27

¹⁰³ KARLÍK, Viktor. *Viktor Karlík: podzemní práce : (zpětný deník) = underground work : (retroactive diary)*. *Revolver Revue*. Praha: Revolver Revue, 2012. ISBN 978-80-87037-42-3. Str. 110

¹⁰⁴ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 28

¹⁰⁵ Štoček je poměrně stará metoda tisku fotografií pomocí otisku leptané desky. Naleptaná místa na desce se na papír neotiskují.

¹⁰⁶ KARLÍK, Viktor. *Viktor Karlík: podzemní práce : (zpětný deník) = underground work : (retroactive diary)*. *Revolver Revue*. Praha, Revolver Revue, 2012. ISBN 978-80-87037-42-3. Str. 112

grafické zpracování. V kopírovacích šablonách tak byla například ponechávána volná místa, na která tvůrci ručně dolepovali obrázky. „Co ještě odlišuje Revolver od ostatních, je výtvarná stránka. Myslím, že je vidět snaha, aby to nebyly jen nějak sešité šedivé samizdatové, ale aby to mělo vlastní tvář, aby to nějak vypadalo,“ (J. Topol, přepis besedy, 1992).¹⁰⁷

Důležitým se pro budoucí podobu stalo deváté číslo z roku 1988, na jehož obálce se poprvé objevuje fotografie známá jako Košířská madona^{108 a 109} Tato fotografie se později (č. 16, 1991) na obálce časopisu vždy přítomná a přes různé další změny (rozebrané dále v práci) představuje jednotící prvek všech čísel.¹¹⁰

4.4.5 Vydávání časopisu

Proměnlivé metody tisku jednotlivých čísel časopisu Revolver Revue dobře ilustrují problémy, se kterými se museli potýkat všichni tvůrci samizdatových tiskovin a způsoby, jakými se snažili obcházet blokování ze strany režimu. I přes stálou hrozbu perzekucí se postupně zlepšovaly tiskařské techniky, což umožnilo pozvolné uvolňování poměrů (respektive upadající zájem o nepovolenou literaturu ze strany vládnoucího režimu, kvůli řešení problémů s opozicí) ke konci osmdesátých let.¹¹¹ Časopis navíc měl určitým způsobem zjednodušenou pozici, jelikož v osmdesátých letech byla samizdatová periodika do jisté míry zaběhlá. Zároveň i technologie kopírování či tisku byla na poměrně dobré úrovni, i když ne vždy dostupná.

Právě dostupnost technologií byla základním faktorem i důvodem, proč se výrobní procesy časopisu průběžně měnily. Pro tvorbu prvního čísla zvolili autoři rozmnožování cyklostylem

¹⁰⁷ Jáchym Topol v přepisu besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue ze dne 7. 4. 1992 na Strahově vedeného pí. Rakovou s pomocí Viléma Prečana. [online] Dostupné na: <http://vokno.cunas.cz/vokno1/rozhovor1.html> [cit. 8. 6. 2024]

¹⁰⁸ Košířská madona je fotografií neznámé ženy, která v osmdesátých letech visela na zdi hospody Na Klamovce v Pražských Košířích. Na obálku RR se dostala v podstatě náhodou. Během návštěvy hospody se Karlík ptal Topola, co použít na obálku chystaného devátého čísla, který ukázal právě na tuto fotografii visící na zdi. (Karlík, str. 132) Až později vyšlo najevo, že původním autorem je fotograf Fred Kramer, který se později redakci k autorství sám přihlásil (dokument FAMU, 4:10)

¹⁰⁹ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 8

¹¹⁰ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016, Str. 28

¹¹¹ TOPOL, Jáchym v MACHOVEC, Martin (ed.). *Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5. Str. 92

¹¹² s linorytovou obálkou. Vyšlo nákladem 50 kusů.¹¹³ Vlastnit cyklostyl nebylo soukromým osobám povoleno už od roku 1948. Redakce časopisu Revolver Revue, stejně jako některé další redakce a dílny, jej však k dispozici měla.¹¹⁴ Výroba časopisu cyklostylem umožňovala dosáhnout poměrně vysokého nákladu. Díky tomu se RR dá dle Přibáně a kol. řadit mezi centrální periodika. Pro takové časopisy je typické, že většinu příspěvků tvoří původní tvorba a jejichž redakce zároveň usiluje o co nejvyšší náklady, a tím pádem o co nejširší distribuci.¹¹⁵ Kvůli využití různých technologií a snaze o utajení jsou některé informace o využitých metodách poměrně nepřesné. Některé z dalších čísel vzniklo za pomoci kopírování ormigem¹¹⁶, nepodařilo se však zjistit konkrétní vydání.¹¹⁷ Obálku sedmého čísla se již podařilo nechat vytvořit ilegálně v tiskárně, pro tisk obsahu byla poprvé částečně využita jehličková tiskárna.¹¹⁸ Redakce RR k tvorbě mohla využít sestavy počítače IBM a jehličkové tiskárny z Německa, kterou v roce 1986 zajistil Jiří Gruša pro časopis Střední Evropa. Pro vznik obálek některých čísel (č. 10-13) redakce využívala metodu sítotisku.¹¹⁹ Od čísla deset navíc byly součástí i offsetové reprodukce.

Zásadní změna přišla jen krátce před událostmi roku 1989, kdy byl časopis od čísla 12 (1989) celý připravován na počítači a tištěn ofsetem s podklady připravovanými na jehličkové tiskárně.¹²⁰ „Poslední dvě [samizdatová] čísla Revolver Revue byla ilegálně tištěna v tiskárně

¹¹² Cyklostyl, správným názvem mimeograf, též průtisk, je metodou kopírování, která využívá voskovou průtiskovou blánu s průchodnými místy, jimiž prochází tisková barva na papír. Texty na blánách se vytvářely na psacím stroji, či se do nich ostrými nástroji ryly kresby. Touto metodou bylo možné dosáhnout tisku velkého množství kvalitních a dlouhotrvajících kopií.

¹¹³ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 8

¹¹⁴ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 45

¹¹⁵ tamtéž, str. 20

¹¹⁶ Ormig, správným názvem hektograf, či lihový tisk, využívá křídový papír jako tiskové matrice, z níž se na válčích stroje postupně snímá inkoust a přenáší na papír. Matrice (respektive barva) je průběžně vlhčena lihem. Tato metoda umožňovala vytvořit okolo padesáti kopií, jejichž kvalita se postupně snižovala. Problematická byla i čitelnost po delší době, jelikož barva postupně bledla.

¹¹⁷ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 47

¹¹⁸ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 8

¹¹⁹ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 47

¹²⁰ Zbyněk Petráček v přepisu besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue ze dne 7. 4. 1992 na Strahově vedeného pí. Rakovou s pomocí Viléma Prečana. [online] Dostupné na: <http://vokno.cunas.cz/vokno1/rozhovor1.html> [cit. 8. 6. 2024]

pražských Komunálních služeb v Lucerně ve Vodičkově ulici a poté v Obvodním podniku služeb v Modřanech,“ (Příbán a kol., str. 48). Tato čísla už vyšla v nákladu pěti set kusů.

4.4.5.1 Výrobní místa

Příprava čísel, redakční porady a samotná výroba většinou probíhaly odděleně.¹²¹ Stejně tak se odděleně tiskly i jednotlivé části časopisu (i v závislosti na konkrétních metodách tisku. Finální výroba časopisu (sešívání, ořez) probíhala v domácnostech členů redakce či spřízněných autorů a přátel, do kterých se jednotlivé části snášely. Procesu a úprav se účastnila většina redakce.¹²² V roce 1989 redakce vytvořila samostatnou dílnu pro tvorbu samizdatů v Musílkově ulici v Praze 5.¹²³

4.4.6 Financování

Získávání dostatečných financí představovalo problém samo o sobě. Výroba a tisk samizdatovým způsobem byla složitá a poměrně drahá. Jedno takto vydané dílo bylo nákladnější než ekvivalent (rozsahem či kvalitou) vydaný v oficiálním nakladatelství. Náklady samozřejmě rostly se zvyšujícími se počty vydaných kusů. Redakce musely vynakládat prostředky na psací či kopírovací stroje a jejich údržbu a na tiskové materiály (tiskařské či průklepové papíry, blány, barvy, atd.). Časté nákupy potřebných materiálů navíc vzbuzovaly podezření. S tím souvisí i výjimečnost, se kterou se vyplácely autorské honoráře či platily redakční práce.¹²⁴

Revolver Revue se proto už od počátku šířila jako placené médium. První číslo stálo v ilegálním prodeji 25 Kč.¹²⁵ a ¹²⁶ Cena dalších čísel se v závislosti na rozsahu pohybovala od 50 do 150

¹²¹ ŠVEJKOVSKÝ, Jakub. Samizdatový časopis Revolver Revue. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky, 2016. Str. 19

¹²² PŘIBÁN, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 409

¹²³ ŠVEJKOVSKÝ, Jakub. Samizdatový časopis Revolver Revue. Bakalářská práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky, 2016. Str. 20

¹²⁴ PŘIBÁN, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 54-57

¹²⁵ Po započtení inflace k prosinci 2023 zhruba 223 Kč

¹²⁶ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 8

Kčs. Výdělek sloužil pouze k pokrytí nákladů.¹²⁷ Redakci se však dostávalo i další finanční podpory na její činnost. Mezi hlavní přispěvatele patřilo Kolegium pro podporu nezávislé vědy, umění a vzdělání, které v roce 1981 právě s úmyslem podpořit samizdatovou tvorbu založil Jindřich Pokorný. Organizace získávala poměrně stabilní příjmy ze zahraničí.¹²⁸ K přispěvatelům se však řadily i jednotlivci a československé i zahraniční veřejně známé osobnosti.

4.4.6.1 Předplatné

Ve snaze zajistit plynulejší vydávání stabilnějším financováním se objevilo i několik pokusů o zavedení předplatného. Počtem zájemců a v návaznosti množstvím získaných financí se určoval počet výtisků dalšího čísla, na něž tyto peníze putovaly. Tím se časopis také více přiblížil formátu klasické časopisecké produkce. Zároveň se tím (a profesionálnější úpravou) odlišoval od „obyčejných“ samizdatů vznikajících kopírováním.

4.4.7 Šíření, distribuce a dosah

Vzhledem k tehdejší legislativě bylo při šíření samizdatových tiskovin zásadní utajení. Legislativa totiž umožňovala, a do určité míry i chránila, tvorbu textů a jejich kopií (přestože se na tuto ochranu fakticky nedalo spoléhat), nelegálním bylo právě až jejich šíření. Prodej samizdatových textů byl samozřejmě také nelegální.¹²⁹

Dosah *Revolver Revue* se v souvislosti s tím, jak stoupal náklad díky lepším tiskovým technikám a rozšiřoval se redakční tým, postupně měnil. Od počátečních padesáti kusů (první číslo) se během své samizdatové éry dostal na 500 kusů (poslední dvě samizdatová čísla). Redakci se, díky využití promyšleného systému, dařilo časopis distribuovat po celé republice. Jednotlivá čísla byla dodávána přímo čtenářům či na místa, kde si je mohli vyzvednout.¹³⁰

¹²⁷ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 409

¹²⁸ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 61

¹²⁹ tamtéž, str. 63

¹³⁰ tamtéž, str. 65 a 409

5 Mediální kontext po roce 1989

Mediální sféra se začala po roce 1989 dramaticky a rychle proměňovat. Základním pilířem pro transformaci médií byly legislativní změny zakazující cenzuru. Změny v mediální sféře změnám zákonů v mnoha případech předcházely a kvůli tomu platné legislativě ne vždy odpovídaly. Pro toto období byla typická vysoká tolerance k ne zcela legálním postupům, jelikož byly chápány jako žádané oddělení od státní kontroly.¹³¹ Na počátku devadesátých let se tak změnilo zákonné ukotvení médií.¹³² Uvolnění také umožnilo proměny jejich organizace či technické možnosti vydávání.

Pro devadesátá léta je příznačná také snaha o publikaci dosud nedostupných děl a tvorby dosud zakázaných autorů.¹³³ Pro relativně krátké období během první poloviny roku 1990 je navíc charakteristický prudký rozvoj vydavatelství. Během tohoto období dochází k rozšíření trhu, vzniku (vstupu na trh) nových nakladatelů a také k masivnímu růstu množství potištěného papíru. Od konce roku 1990 začínají trh zaplavovat publikace dosud nevydávaných autorů či žánrů, kvalita těchto publikací ale nebyla valná. Nasycení trhu přišlo poměrně rychle a snaha o vydávání literárních děl se ustálila koncem roku 1991, což vedlo k trvalému poklesu vydávaných nákladů.¹³⁴

Proměny na mediálním trhu v devadesátých letech se projevíly také komodifikací médií¹³⁵ a komercializací jejich obsahu. (Bednařík, Jirák, Köpplová, s. 387) Co nejvyšší zisk začal být klíčový a „ekonomická rentabilita se stala hlavním měřítkem jejich existence, (Bednařík, Jirák, Köpplová, s. 388)“ Pro vydávání uměleckých časopisů s nízkým nákladem a malým publikem začala být nezbytná státní podpora, jelikož tyto časopisy se pouze svým prodejem, případně inzercí nedokázaly (jelikož inzerenti o ně neměli zájem) uživit.¹³⁶

¹³¹ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 400

¹³² tamtéž, str. 395

¹³³ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 13

¹³⁴ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha, Libri, 2007. ISBN: 978-80-7277-165-3. Str. 15-16

¹³⁵ Termínem se označuje stav, kdy se z dané věci (v tomto případě nějakého sdělení) stává produkt, který je potřeba prodat

¹³⁶ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016, Str. 14

V průběhu devadesátých let začaly mít výrazný vliv na média technologické inovace a digitalizace. Jedním ze zásadních projevů je konvergence médií, kdy se rozdíl ve způsobech tvorby mediálních obsahů pro jednotlivé typy médií začaly stírat. Tyto proměny sice umožnily větší interakci čtenáře s obsahem či vznik čistě internetových médií, na druhou stranu jsou důvodem stále klesajícího zájmu veřejnosti o tradiční média.¹³⁷

5.1 Transformace tištěných periodik

Události roku 1989 odstartovaly proces transformace skladby titulů tištěných periodik. Docházelo tedy k přeměně v té době existujících titulů, které se zbavovaly spojení se státem. Zároveň se snažily oprostít od své minulosti s politickou propagační funkcí. Jedním z výrazných znaků byly například postupné změny názvů některých periodik (např. Rudé Právo □ Právo, Mladá Fronta □ MF DNES, aj.).

Další projevem transformace českého mediální prostředí bylo obnovování dosud zakázaných titulů. Mezi ně se řadí například obnovené Lidové noviny, které začaly vycházet od dubna 1990 (už koncem osmdesátých let však jako samizdat),¹³⁸ a navázaly na prvorepublikovou tradici. Mezi takto vzniklá a v podstatě legalizovaná předtím samizdatově vycházející periodika patří právě i časopis Revolver Revue.

5.2 Tři etapy porevolučního vývoje

Bednařík a kol. dělí vývoj médií po roce 1989 do tří etap. V této podkapitole budou nyní stručně popsány a následně aplikovány na proměnu a rozvoj Revolver Revue.

Během první fáze, nazvané *transformace* a zasazené mezi roky 1989 a 1994, se média v Československu oddělila od státního řízení. V této době zároveň vznikla nová mediální legislativa a výrazně se proměnila skladba periodik.

Během druhé etapy, nazvané konsolidace, probíhající mezi roky 1994 a 2008, došlo ke stabilizaci vlastnické struktury médií. Rolí hrála již existující základní mediální legislativa, funkční reklamní trh a již citelná komercializace médií. Vliv začal mít též internet a začátek

¹³⁷ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str 387-389

¹³⁸ tamtéž, str. 400–404

úpadku tištěných médií – ke konci tohoto období začaly postupně klesat náklady denního tisku.¹³⁹

Charakteristickými rysy třetí fáze, nazvané digitalizace a internetizace, která probíhá od roku 2008 dosud, je návrat vlastnictví médií do rukou tuzemských subjektů a také masivní digitalizace mediální sféry.¹⁴⁰ Ta umožnila výraznou modernizaci výrobních procesů i vznik čistě online médií.

5.2.1 Revolver Revue a tři etapy transformace médií

Tři etapy transformace médií, tak jak jsou popsány výše, se na vývoji ani organizaci časopisu Revolver Revue po roce 1989 zdaleka neprojevily v takové míře, jako na masovější (často už za minulého režimu legální) média. 1) Už z podstaty předrevolučního fungování tohoto média je jasné, že proces odstátnění a úpravy náplně časopisu i změny v organizační struktuře nebyly zdaleka tak výrazné, jako v případně jiných, do roku 1989 oficiálních (či lépe řečeno legálních) médií. Přesto časopis doznal výrazných změn, například v distribučním či výrobním systému, které jsou rozebrány v následujících kapitolách. 2) Ani vlastnická struktura časopisu v souvislosti s událostmi roku 1989 neprošla zásadní změnou. Jelikož vždy šlo o úzce zaměřené médium, mimo hlavní proud zájmu, nebylo tím pádem zdaleka tak lákavé pro tuzemské i zahraniční investory, kteří zhruba od poloviny devadesátých let začali skupovat masovější média a zakládat mediální domy zastřešující desítky titulů. Stejně tak se po roce 2008 neprojevila vlna změn vlastníků a s tím spojený návrat tuzemských majitelů. Před rokem 1989 navíc šlo o neoficiální médium, vlastnická struktura se tedy od schválených médií odlišovala a nenabízela se tak ani porevoluční možnost privatizace. Vydávání časopisu tak vždy bylo v rukou jeho redaktorů, kteří pro zastřešení zakládali speciální organizace. 3) Dopady třetí popisované fáze už jsou hmatatelnější. Stejně jako další média i obsah Revolver Revue vstoupil do online sféry. Revolver revue, o. p. s. nyní (květen 2024) provozuje webové stránky¹⁴¹ a také časopis propaguje na sociálních sítích Instagram a Facebook.

¹³⁹ BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3. Str. 413

¹⁴⁰ tamtéž, str. 395–396

¹⁴¹ revolverrevue.cz

5.3 Revolver Revue po roce 1989

Dlouhé období vývoje časopisu Revolver Revue, jež se tato práce snaží obsáhnout, není možné jednoduše shrnout. Časopis, respektive jeho redakce, si během této doby musel poradit s adaptací na tržní podmínky, opětovné ustavování mediální sféry a později například s digitalizací. V této kapitole a podkapitolách rozebírám jednotlivé aspekty vývoje časopisu od začátku devadesátých let do současnosti.

Jak nastiňuje předchozí kapitola, první desetiletí po roce 1989 se neslo ve znamení zběsilého vývoje a rozsáhlých celospolečenských změn. Porevoluční situace pro Revolver Revue znamenala otevření možností získávání materiálů, zlepšení a zjednodušení výrobních a distribučních procesů, ale také ztrátu jedinečnosti způsobenou otevřeným trhem. Díky zkušenost s vydáváním a zájmu čtenářů o specifické téma, kterému se časopis věnoval, se RR podařilo adaptovat a prosadit i v podmínkách otevřeného trhu. „Revolver Revue po listopadu 1989 nezanikla, ale podařilo se jí v nových podmínkách navázat na svá základní východiska: nezávislost na jakémkoliv vnějším diktátu a otevřenost vůči tématům a osobnostem napříč generacemi, kterým se jinde nedostává žádoucí pozornosti,“ (Terezie Pokorná, 2015).¹⁴²

Způsoby fungování časopisu i jeho proměny v prvním desetiletí po roce 1989 rozebírá publikace *15 let Revolver Revue*, kterou publikovalo samo vydavatelství v roce 2001. Očima tehdejších autorů přibližuje dění v časopise i různé změny, ke kterým docházelo od jeho vzniku v roce 1985.

Dle autorů časopisu nebyla životnost Revolver Revue ohraničená jen komunistickou totalitou a „podzemním“ vznikem jako samizdatu. Hned v první porevolučním roce bylo samotným autorům jasné, že ve vydávání chtějí pokračovat i nadále.¹⁴³ Jakožto zavedený časopis se zaměřením na literaturu a s dobrou reputací měl silný kulturní přesah a nesloužil jen jako nosič protirežimního obsahu. Topol (v Machovec, 2008) čtenářům nastiňuje budoucí vývoj časopisu a zároveň předkládá alespoň částečný výčet autorů a jejich děl, kterým se má v budoucnu věnovat. „Stránky našeho časopisu jsou otevřeny všem autorům, i když samozřejmě chceme vydávat především ty autory, kteří profil časopisu formovali až doposud,“ (Topol v Machovec,

¹⁴² ČTK. *Třicet let kulturní sebeobraný. Časopis Revolver Revue slaví výročí, bude se hrát.* [online] art.hn.cz [cit. 22. 6. 2024]. Dostupné na: <https://art.hn.cz/c1-64576370-revolver-revue-vyroci>

¹⁴³ TOPOL, Jáchym v MACHOVEC, Martin (ed.). *Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích.* Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5. Str. 86

2008, str. 92). Čtenářský potenciál, který téměř před třiceti pěti lety předpokládal, potvrzuje fakt, že časopis vychází dosud.

V prostředí uvolněných poměrů, díky kterému zmizelo mnoho problémů souvisejících s vydáváním časopisu *Revolver Revue* a jeho obsahu, však vznikly překážky jiné. Dle Geislera (2012, str. 48) například „při vůli v pokračování v účasti na nezávislé kultuře a jejím dalším utváření v proměněných podmínkách.“¹⁴⁴ Zjednodušeně řečeno – nezávislá (tedy ilegální literatura), které se časopis věnoval v samizdatovém období a jejíž byl mnohdy jediným šířitelem, přestala být ilegální. Její šíření tedy přestalo být postihováno a omezováno.

5.3.1 Autoři

Po událostech konce roku 1989 se původní redakce časopisu *Revolver Revue* rozpadla, jelikož jednotliví členové se v nových podmínkách mohli svobodně věnovat svým projektům.¹⁴⁵ „Sice se otevřely všemožné příležitosti s příchodem nových poměrů, ale většina lidí, kteří *Revolver Revue* do té doby dělali, tu práci opustili, protože se vrhli především do politiky nebo do politické novinářiny,“ (Terezie Pokorná, *Slovo o literatuře*, 8:21). V té době byla tedy existence RR ohrožena, jelikož většina redakčního okruhu odešla do jiných nebo nově vzniklých médií, či dokonce přímo odešla z mediální scény.¹⁴⁶ Právě tato situace vedla k roční prodlevě mezi posledním samizdatovým a prvním legálně vydaným číslem, které vyšlo až na podzim roku 1990 (viz další kapitoly). „Vše se začalo točit kolem Nezávislého tiskového střediska a startujícího týdeníku *Respekt*,“ (Karlík, 2012, str. 106).

Pokračování vydávání *Revolver Revue* v nových podmínkách zajistila pozměněná sestava Jáchyma Topola, Viktora Karlíka, Terezie Pokorné a Barbary Veselé (Karlík, str. 106). Časopis postupně opouštějí i další členové redakce a spolupracovníci. V roce 1994 odchází Jáchym Topol, jako jediný ze zakládajících členů zůstává Viktor Karlík, který je jejím členem dodnes¹⁴⁷. Třetí ze zakladatelů (Ivan Lamper) se po roce 1989 začal ve větší míře věnovat tvorbě časopisu *Respekt*.¹⁴⁸

¹⁴⁴ GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012.

¹⁴⁵ tamtéž, str. 50

¹⁴⁶ KARLÍK, Viktor v HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let *Revolver Revue*. *Revolver Revue*. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 5

¹⁴⁷ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

¹⁴⁸ GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012. Str. 50

Šéfredaktorem (nyní již v podstatě oficiálním) porevolučních čísel byl stále Ivan Lamper, pod jeho vedením však vyšlo pouze první posamizdatové číslo (č. 14). V roce 1991 jej na této pozici nahradil Jáchym Topol, pod jehož vedením vzniklo osm čísel (15-22).¹⁴⁹ V roce 1993 odchází a šéfredaktorkou se stává Terezie Pokorná (od čísla 23).¹⁵⁰

Od roku 2001 se novým redaktorem stává Robert Krumphanzl (odchází 2004), od roku 2005 je novým členem redakce Marek Vajchr (dosud), od roku 2012 je členkou redakce Edita Onuferová (dosud). Mezi členy redakce je v současnosti uváděn i Jean-Gaspard Páleníček.¹⁵¹ Na přípravě časopisu se podílí i poměrně široký redakční okruh. Vzhledem k proměnlivosti však v této práci nebudou uváděna konkrétní jména.

Redakce však zmiňuje, že časopis „bojuje s nedostatkem autorů, kteří by dokázali pravidelně psát kvalitní texty,“ (Marek Vajchr, Slovo o literatuře, 2015, 21:55), ale i nedostatkem redaktorů. „Dnes je mnohem horší situace s autorským okruhem lidí, píšících o umění a kriticky jej reflektujících. Revolver Revue byl kromě jiného vždy mezigenerační časopis a v devadesátých letech s ním spolupracovalo mnoho lidí, kteří už opustili tento svět a taky spousta lidí, kteří tehdy byli ochotní se věnovat kritice nebo psaní,“ (Terezie Pokorná, Slovo o literatuře, 2015. 9:50).

Od roku 1989 se také několikrát změnilo sídlo v redakce. V 90. letech sídlila v Bolzanově ulici v Praze, v roce 1994 se přesouvá do Jindřišské ulice¹⁵², v roce 2019 se stěhuje do Hálkovy ulice, kde sídlí dodnes.¹⁵³

5.3.2 Proměny tematizace časopisu a jeho obsahu

Časopis Revolver Revue patřil už od svého vzniku v roce 1985 coby samizdatového média k profesionálním časopisům se stálou redakcí a jasně danou organizací vydávání a prodeje. Právě tato jasně daná struktura pomohla časopisu se prosadit i po roce 1989. Po tomto datu je

¹⁴⁹ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

¹⁵⁰ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 9

¹⁵¹ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

¹⁵² GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012. Str. 50

¹⁵³ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

však z obsahu časopisu patrná změna tematizace časopisu daná uvolňováním společenských poměrů a změnami, které si stanovila sama redakce.¹⁵⁴

Dosavadní i budoucí „poslání“ a fungování časopisu v prvním legálně vydaném čísle (č. 14) rozebírá Zbyněk Petráček (jeden z tehdejších redaktorů – viz kapitola 4.4.2). V příspěvku, který byl zařazen jako první v tomto čísle, se kromě proměn způsobených uvolněním poměrů zabývá i nově vzniklými problémy, kterým musela redakce čelit. Hned v tomto čísle je odklon od dosavadního směřování zřejmý. Skladba jednotlivých příspěvků zároveň ukazuje směr, kterým se časopis dále vydal.

Jednou z nejvýraznějších změn je ústup společensko-politických témat, kterým se po roce 1989 mohla v neomezené míře mohla začít svobodně věnovat všechna média.¹⁵⁵ S tím souvisí i vznik novin¹⁵⁶ Informační servis (k jejich založení sice došlo ještě během vlády komunistů, ale až během listopadových událostí - přesněji 20. 11. 1989). Vznikly s cílem co nejrychleji šířit informace o revolučním dění. Vycházely pod hlavičkou nově vytvořeného Nezávislého tiskového střediska¹⁵⁷ a na jeho obsahu se tak podíleli redaktori Revolver Revue, obnovených Lidových novin a Sportu.¹⁵⁸ Informační servis se později přetransformoval do politického a publicistického týdeníku Respekt, jehož první číslo¹⁵⁹ vyšlo v březnu 1990.¹⁶⁰ Právě do tohoto časopisu se přesunula část obsahu Revolver Revue, hned v devadesátých letech je tak v Revolver Revue pozorovatelný úbytek některých společenských a politických témat.¹⁶¹

Dalším faktorem, vedoucím k proměnám obsahové stránky časopisu byl i nárůst „konkurence,“ (zejména další kulturní časopisy, ale i celá nakladatelství), která se náhle začala věnovat doposud nepovoleným autorům a jejich dílům.¹⁶² Časopis Revolver Revue tím, i přes náhlé otevření trhu a zmizení překážek, alespoň do určité míry ztratil jedinečnost. Témata se tak v

¹⁵⁴ KARLÍK, Viktor. Více než patnáct let. In: *15 let Revolver Revue*. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. ISBN 80-85239-36-4. Str. 5-6

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 5-6

¹⁵⁶ Do konce roku byly vydávány novinovou formou denně, později méně často a po transformaci se ustálily na týdenním vydávání.

¹⁵⁷ KARLÍK, Viktor. Viktor Karlík: podzemní práce : (zpětný deník) = underground work : (retroactive diary). Revolver Revue. Praha, Revolver Revue, 2012. ISBN 978-80-87037-42-3. Str. 306

¹⁵⁸ Viz kapitola 4.4

¹⁵⁹ Obdobně jako před lety vyšlo několik čísel RR pod společným názvem Jednou nohou/Revolver Revue, byl pro tuto změnu na několik čísel použit název Informační servis/Respekt – viz příloha

¹⁶⁰ GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012. Str. 49

¹⁶¹ PETRÁČEK, Zbyněk. *Revolver Revue po pěti letech*. Revolver Revue. 1990, č. 14, str. 5-6

¹⁶² ŠPIRIT, Michael. Dějiny literatury jinak. Normalizace a samizdat. In: *Slovo a smysl: Ve stavu ochromení a útlumu*. Praha, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2020, s. 175-178. ISSN 2336 -6680

podstatě musela posunout od dosavadního obsahu, který se do určité míry náhle stal součástí mainstreamu, jelikož redakce se vždy snažila publikovat tvorbu méně známých či neznámých autorů. V tomto duchu tak pokračovala i v devadesátých letech, kdy například publikovala tvorbu zakázaných či potlačovaných tvůrců ze zahraničí.¹⁶³

Tento porevoluční posun v obsahové stránce tak byl dle Viktora Karlíka (2012) zapříčiněn zejména snahou, stejně v číslech vydaných před rokem 1990, věnovat obsah časopisu tématům, která v jiných prostředcích nemají dostatek prostoru. „Stejně jako bylo v *Revolver Revue* přirozené před listopadem 1989 přinášet materiály o politických vězních nebo tisknout snímky z Palachova týdne, tedy dělat to, co nebylo zpravidla vidět jinde, tak lze dnes,“ (Karlík, 15 let *Revolver Revue*, str. 5).

Časopis hned v prvním porevolučním čísle viditelně opouští dosavadní strukturu tvořenou volně kombinovanými rubrikami. Geisler (2012) uvádí, že „jedním z typických prvků obsahu RR se v tomto období stávají obsáhlé bloky zaměřené na jedno téma.“ Ze zkoumaných čísel je patrné, že k představení daného tématu je v časopisech publikována volná kombinace tvorby více autorů. Stejně tak jsou volně kombinovány žánry. Hned v prvním čísle je například uveden první z řady monografických bloků, představujících málo známé či opomíjené výtvarníky 20. století.¹⁶⁴ Tento způsob práce s tématy si redakce zachovala doposud.

Pozorovat lze i několik dílčích proměn. Již v číslech časopisu vydaných během první poloviny devadesátých lze dle Geislera (2012) je zřejmých několik odlišností od těch, která vyšla před rokem 1990. Jde o následující: 1) časopis přestal být viditelně jednogeneační. Na rozdíl od samizdatových čísel, které prezentovaly zejména tvorbu vrstevníků členů redakce, se v číslech vydaných po roce 1989 objevují příspěvky starších a méně známých autorů, i autorů mladších než členové redakce. Vajchr (Liberatura, 2011) také upozorňuje, že pro udržení aktuálnosti časopisu a větší přitažlivosti i pro mladší čtenáře se k příspěvkům o české i světové literatuře postupně přidaly i příspěvky o hudbě, filmu, architektuře či designu. „Soustavné vydávání časopisu je umožněné i tím, že se redakci podařilo zaujmout i mladší čtenáře, novou čtenářskou generaci. Za odcházejícími autory také nastupují mladí.“ (T. Pokorná, Slovo o literatuře, 12:15). I díky tomu se stále daří držet mezigenerační funkci časopisu, která se však poprvé začala projevat právě až po roce 1989. Dle Pokorné tak nejsou ani výtky směřované na adresu

¹⁶³ GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012. Str. 52

¹⁶⁴ *Revolver Revue*, č. 14

Revolver Revue (kterých je dle jejích slov poměrně mnoho) založené na generačních neshodách.¹⁶⁵

Druhým bodem dle Geislera je úbytek specifického humoru a hravosti. Třetím pozorovatelným bodem je profesionalizace tvorby, kdy redakce začala klást mnohem větší důraz na kvalitu zpracování příspěvků a důslednější redakční práci. „Oproti tomu, jak se časopisy zpracovávají nyní, my jsme Revolver Revue neredigovali. Když někdo donesl překlad, tak jsem ho přečetl, základní věci opravil, ale vždy jsem měl pocit, že úroveň textu je spíš na autorech. Nebyla ta redakční práce, která je dneska normální. Myslím, že by se tam našla spousta věcí, za který bychom se měli teď stydět.“ (Jáchym Topol, přepis besedy, 1992).¹⁶⁶

Posledním (čtvrtým) bodem Geislerova seznamu je větší prolínání literatury a výtvarného umění. Toto bylo umožněno hned několika faktory, v první řadě výše zmíněným ústupem publicistických příspěvků, které tak uvolnily prostor pro výtvarné umění.¹⁶⁷ Důležitou okolností byla také legalizace výrobních procesů v polistopadové éře (a tím pádem i mnohem lepší dostupnost a nižší výrobní ceny), díky které vůbec časopis mohl začít věnovat více prostoru výtvarnému umění. Tento posun byl symbolizován například novým podtitulem od čísla 19 – *Časopis pro literaturu a výtvarné umění*.

Příspěvky přinášející přeložená zahraniční díla zůstaly, a i nadále tvoří důležitou součást časopisu, přístup k jejich vydávání se ale po roce 1989 také změnil. Během samizdatového vydávání časopisu šlo dle Pokorné (Slovo o literatuře, 2015, 14:52) o jedno z těžišť časopisu. Redakce v prvních posamizdatových číslech přistoupila k opětovnému otiskování vybraných textů, vydaných v samizdatových číslech.¹⁶⁸ „Současná doba však poskytuje mnohem větší a otevřenější prostor časopisů a médií, které se překladům zahraničních děl věnují. Překladová literatura v RR nadále zůstává, ale mnohem více si můžeme vybírat,“ (Terezie Pokorná, Slovo o literatuře, 11:05). Uvolnění poměrů zároveň přineslo otevření možností, kterými redaktoři

¹⁶⁵ POKORNÁ, Terezie v Slovo o literatuře – rozhovor s Viktorem Karlíkem, Terezií Pokornou a Markem Vajchrem. Záznam pořadu. 16. 11. 2015. Český rozhlas – Vltava. Dostupné na: <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/3510958>. 13:10

¹⁶⁶ Jáchym Topol v přepisu besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue ze dne 7. 4. 1992 na Strahově vedeného pí. Rakovou s pomocí Viléma Prečana. [online] Dostupné na: <http://vokno.cunas.cz/vokno1/rozhovor1.html> [cit. 8. 6. 2024]

¹⁶⁷ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 411

¹⁶⁸ PETRÁČEK, Zbyněk. *Revolver Revue po pěti letech*. Revolver Revue. 1990, č. 14, s. 5-6

mohli od autorů získávat nové texty. Na druhou stranu tento konec restrikcí umožnil autorům, doposud publikujícím jen samizdatově, vydávání textů i jinými způsoby.¹⁶⁹

V mnoha trendech, nastavených už v samizdatových číslech však redakce pokračovala (a pokračuje doposud) – nadále sama skládá obsah časopisu (de facto na základě přitažlivosti a blízkosti této tvorby pro redaktory), který se stále věnuje méně známým, či neznámým autorům. Zároveň stále klade důraz na dodržování lidských práv¹⁷⁰ a referování o jejich porušování, i když z novějších čísel už tato tematika mizí.

5.3.3 Grafické zpracování

Vstup tištěných periodik do tržního prostředí měl významný efekt na rozvoj jejich grafického zpracování. Doposud používané technologie a metody přípravy tištěných periodik byly zastaralé. Obálky Revolver Revue z těchto důvodů (a i kvůli špatné dostupnosti technologií) během samizdatové éry vznikaly různými způsoby a uvolnění poměrů přineslo významné rozšíření možností. Jejich podobu měl v porevolučním období stále (a má i doposud – květen 2024) Viktor Karlík.¹⁷¹ Ukázky vybraných obálek jsou v příloze.

Jednotná grafická podoba je, jak již bylo zmíněno dle zákona č. 46/2000 (Tiskový zákon), jedním z průvodních znaků periodik. Časopis však tuto jednotnou podobu zprvu postrádal i po roce 1989.¹⁷² První posamizdatová čísla doprovází určitá snaha o „nalezení“ správné podoby obálky časopisu, kdy je už u prvních dvou čísel (č. 14 a 15) možné pozorovat některé společné prvky (rozvržení, logotyp).¹⁷³ Tyto prvky však hned u následujícího čísla (16, 1991) mizí. V této době se na obálku také na dlouhou dobu dostává Košířská madona - poprvé jako součást obálky šestnáctého čísla (1991).¹⁷⁴ Většinou se objevuje ve formě prostého obrázku, na obálkách některých čísel ve stylizované podobě.

¹⁶⁹ GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012. Str. 52

¹⁷⁰ tamtéž, str. 54

¹⁷¹ VAJCHR Marek v DEMELOVÁ, Karolína. *Liberatura - rozhovor o časopisu Revolver Revue*. [záznam rozhlasového pořadu]. Český Rozhlas – Wave, 24. února 2011. Dostupné na: <https://www.mujirozhlas.cz/liberatura/rozhovor-o-casopisu-revolver-revue>

¹⁷² Viz příloha – Skeny titulních stránek

¹⁷³ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 29

¹⁷⁴ tamtéž, str. 29

Na obálce sedmnáctého čísla (prosinec 1991) se objevují první náznaky budoucí dlouhodobé vizuální podoby obálky časopisu, která zůstala bez výraznějších změn až do čísla 49 (2002). Název dostává stylizovanou podobu a umisťuje se na horní okraj obálky. Číslo časopisu je pak v pravém dolním rohu. Podklad obálky tvoří ukázka z díla, prezentovaného uvnitř časopisu. Podtitul *Časopis pro literaturu a výtvarné umění* se stal součástí obálky od čísla 19, od čísla 23 pak prošel mírnou úpravou do formátu *XXX stran pro literaturu a výtvarné umění*.

Celostránkový motiv postupně mizí a nahrazuje jen povětšinou jednobarevná strana s ručně dolepaným menším obrázkem ve středu obálky. Postupně se také na obálce objevují jména autorů a názvy jednotlivých příspěvků. Grafická úprava obálky (ale i vnitřku časopisu) se poté měnila ještě několikrát. Změny zde budou stručně popsány.

Padesáté číslo (2002) časopisu představuje jakýsi předěl mezi starým a novým designem. Zobrazuje fotomontáž Košířské madony doplněnou jednoduchým nápisem s názvem časopisu připomínajícím smuteční stuhu. Od čísla 51 (2003) časopis získává zcela novou grafickou podobu. Obálka je tvořena jednoduchými, ale výraznými grafikami, zvýrazňujícími hřbet časopisu. Číslo časopisu zůstává v pravém dolním rohu, název časopisu je uveden ve dvojrádkové stylizované podobě s otočeným „R“ na konci slova Revolver. Řez písma se změnil na bezpatkový. Obálka po vzoru dřívějších čísel uvádí názvy příspěvků a jména jejich autorů, avšak mizí z ní Košířská madona.

Další změna obálky nastala s číslem 65 (2006), kdy časopis ztrácí jednotné rozvržení prvků. Obálky tvoří grafiky z velké části tvořené názvem časopisu, pro které vznikl nový řez písma. Spojujícím prvkem je označení vydání (včetně roku), které je vždy umístěno v pravém dolním rohu. Z předešlých čísel rovněž zůstává grafické zdůraznění hřbetu.

Obálka doznává dalších změn s číslem 74 (2009). Tyto obálky oproti předchozím číslům obsahují mnoho jednotlivých prvků. Na jednotném barevném podkladu je v horní části uveden stylizovaný název časopisu využívající řez písma z předchozí období. Uprostřed je umístěno kruhové „razítko“ s číslem a ročníkem. Ve spodní části jsou uvedeny názvy příspěvků a jména jejich autorů. Rovněž se vrací fotografie Košířské madony umístěná vlevo od výčtu příspěvků. Většina obálek rovněž zobrazuje některé z prezentovaných uměleckých děl výřezem v podkladu. Obálky jsou dle člena redakce Marka Vajchra cíleně stylizované. „Snažíme se, aby

grafická úprava, nálada, atmosféra časopisu odpovídala ročním obdobím,“ (Marek Vajchr v pořadu *Liberatura*, 2011).¹⁷⁵

Zatím poslední proměnu znamenalo číslo 102 (2016). Obálky doznaly značného zjednodušení, jelikož celou stranu zabírá pouze jedna fotografie či grafika. Název časopisu zde už netvoří hlavní poutací prvek, jelikož se, společně s číslem vydání přemísťují do barevného kruhu, téměř libovolně zalomeného na titulní stranu. V tomto kruhu je navíc podstatně výraznějším prvkem právě číslo vydání, jelikož pro název časopisu je použita menší velikost písma. Z obálky znovu mizí Košířská madona (je však zobrazena na hřbetě) i obsah časopisu, ten se však objevuje na novince, kterou je samostatný papírový proužek předsažený před obálku.

5.3.4 Odnože, přílohy atd.

Přestože cílem této práce není sledovat přidružené projekty a tituly, není možné se jim zcela vyhnout, některé z nich jsou totiž právě příkladem rozvoje *Revolver Revue*. Pro úplnost tedy stručné informace o nich uvádím v následujících podkapitolách.

5.3.4.1 Kritická příloha *Revolver Revue*

Kritickou přílohu RR založili členové redakce *Revolver Revue* Terezie Pokorná, Viktor Karlík a Michael Špirit v roce 1994. Blízkost Kritické přílohy s „mateřským“ časopisem *Revolver Revue* dokládá i podobný styl zpracování obálek (viz kapitola 5.2.3).¹⁷⁶

Časopis vycházel třikrát ročně, první číslo vzniklo v roce 1995,¹⁷⁷ přestává vycházet v roce 2004 po třiceti číslech.¹⁷⁸

Důvody vedoucí k jeho vzniku byly obdobné jako pro vznik samotné *Revolver Revue* – zejména nespokojenost s kvalitou kritiky na české scéně.¹⁷⁹ „Zatímco výpravnější *Revolver*

¹⁷⁵ VAJCHR Marek v DEMELOVÁ, Karolína. *Liberatura - rozhovor o časopisu Revolver Revue*. [záznam rozhlasového pořadu]. Český Rozhlas – Wave, 24. února 2011. Dostupné na: <https://www.mujrozhlas.cz/liberatura/rozhovor-o-casopisu-revolver-revue>

¹⁷⁶ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 31

¹⁷⁷ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). *15 let Revolver Revue*. *Revolver Revue*. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 10

¹⁷⁸ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

¹⁷⁹ POKORNÁ, Terezie v Slovo o literatuře – rozhovor s Viktorem Karlíkem, Terezií Pokornou a Markem Vajchrem. Záznam pořadu. 16. 11. 2015. Český rozhlas – Vltava. Dostupné na: <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/3510958>. 15:18

Revue dává prostor především literární a výtvarné tvorbě v kontextu vybraných společenských témat, Kritická Příloha se věnuje vyhraněné reflexi aktuálního uměleckého, mediálního i politického dění.¹⁸⁰

Jedním z hlavních důvodů ukončení vydávání byl dle Pokorné nedostatek financí a nedostatek obsahu/autorů k udržení kvality a rozsahu.¹⁸¹ Kritickou přílohu Revolver Revue nahradila přímo v časopise Revolver Revue rubrika Coulier.¹⁸²

5.3.4.2 *Edice RR*

Autoři samizdatové Edice RR pokračují ve své činnosti bez přerušení, hned v roce 1990 tedy vycházejí tři další svazky. Podobně jako u samotného časopisu Revolver Revue se nezměnilo „poslání“ této edice. Díla, která zde v devadesátých letech vycházejí, tak patří k těm, jejichž vydání komunistický režim neumožňoval. Součástí edice jsou i publikace, které není možné označit jako beletrii.¹⁸³ Doposud (červen 2024) v této edici vyšlo 146 svazků.¹⁸⁴

5.3.4.3 *Mimoredakční aktivity*

Redakce Revolver Revue se nikdy neomezovala pouze na práci na časopise a jeho vydávání. Pravidelně pořádá různé výstavy a setkání, pravidelně vyhlašuje Cenu Revolver Revue.¹⁸⁵ Tu začala udílet již během samizdatového fungování časopisu různým (nejen literárním) umělcům, jakožto protiklad státním oceněním.¹⁸⁶ Mimo cen také nárazově pořádá *Večery Revolver Revue*,

¹⁸⁰ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 10

¹⁸¹ POKORNÁ, Terezie v Slovo o literatuře – rozhovor s Viktorem Karlíkem, Terezií Pokornou a Markem Vajchrem. Záznam pořadu. 16. 11. 2015. Český rozhlas – Vltava. Dostupné na: <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/3510958>. 15:18

¹⁸² VAJCHR Marek v DEMELOVÁ, Karolína. *Liberatura - rozhovor o časopisu Revolver Revue*. [záznam rozhlasového pořadu]. Český Rozhlas – Wave, 24. února 2011. Dostupné na: <https://www.mujrozhlas.cz/liberatura/rozhovor-o-casopisu-revolver-revue>

¹⁸³ HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. *Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost*. Diplomová práce. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019. Str. 55

¹⁸⁴ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

¹⁸⁵ ČTK. Třicet let kulturní sebeobrany. Časopis Revolver Revue slaví výročí, bude se hrát. [online] art.hn.cz [cit. 22. 6. 2024]. Dostupné na: <https://art.hn.cz/c1-64576370-revolver-revue-vyroci>

¹⁸⁶ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 17

kteří volně navazují na předrevoluční „recitační večírky,“ a od roku 2013 i odborné konference.¹⁸⁷

5.3.4.4 *RR Noviny*

Příležitostně vydávané a zdarma na vybraná místa distribuované tisky. První číslo v březnu 2017 (celkem dvě čísla), 3 (2018), 1 (2019), 1 (2021), 1 (2022), 1 (2023).¹⁸⁸ Tyto noviny jsou většinou vydávány u příležitosti odborných konferencí (viz předcházející podkapitola).¹⁸⁹ Dle Havránkové (2019) většinou je o anketu věnovanou určité osobnosti nebo aktuálnímu tématu.

5.3.4.5 *Bubínek Revolveru*

Časopis Revolver Revue si po celou dobu své existence drží výhradně tištěnou podobu.¹⁹⁰ Na samostatné webové stránce¹⁹¹ však v roce 2011 vznikl pod jménem Bubínek Revolver nový projekt, volně navazující na v té době již šest let nevycházející Kritickou přílohu Revolver Revue (do roku 2005)¹⁹² a doplňující rubriku Coulier v tištěném časopise. Projekt se tak věnuje zejména kritickým glosám o aktuálním kulturním dění.

5.3.5 **Změny ve vydávání a dosahu**

Přechod na komerční fungování se redakci podařil bez zdatelných problémů. Nepodléhá ani komercializaci nebo bulvarizaci obsahu.¹⁹³ Částečně se to dá nejspíše přičítat předrevoluční snaze redakce časopis vytvářet a vyrábět co nejprofesionálnějším způsobem, která časopisu usnadnila uchytit se v tržních podmínkách. Viktor Karlík (Karlík, 2012 str. 106)¹⁹⁴

¹⁸⁷ HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost. Diplomová práce. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019. Str. 59

¹⁸⁸ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

¹⁸⁹ HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost. Diplomová práce. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019. Str. 60

¹⁹⁰ Na webové stránce jsou u jednotlivých čísel nabízených k prodeji uváděny jen editoriały stručně představující obsah časopisu.

¹⁹¹ <https://www.bubinekrevolveru.cz/>

¹⁹² VAJCHR Marek v DEMELOVÁ, Karolína. *Liberatura - rozhovor o časopisu Revolver Revue*. [záznam rozhlasového pořadu]. Český Rozhlas – Wave, 24. února 2011. Dostupné na: <https://www.mujirozhlaz.cz/liberatura/rozhovor-o-casopisu-revolver-revue>

¹⁹³ SACHER, Tomáš. *Transformace českých samizdatových periodik po roce 1989*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2010. Str.134

¹⁹⁴ KARLÍK, Viktor. Viktor Karlík: podzemní práce : (zpětný deník) = underground work : (retroactive diary). Revolver Revue. Praha, Revolver Revue, 2012. ISBN 978-80-87037-42-3. Str. 106

k možnostem redakce na počátku devadesátých let uvedl: „Na listopad 1989 jsme byli výborně připraveni organizačně i technicky. Měli jsme speciální dílnu na výrobu samizdatů, počítače, cyklostyl, auto na distribuci a další vybavení. Technická a finanční podpora ze Západu měla v našem případě kam směřovat.“ V dalších kapitolách jsou však rozebírány i problémy s financováním, které tato změna přinesla.

První porevoluční, a tedy nesamizdatové číslo (č. 14), vyšlo s více než roční prodlevou v prosinci 1990 s prodejní cenou 43 Kčs.¹⁹⁵ Jak již bylo zmíněno, byla prodleva způsobena zejména rozpadem redakce.¹⁹⁶ Stejně jako před událostmi roku 1989 vydání stále zaštiťovalo Nezávislé tiskové středisko, od čísla 21 (1993) se vydavatelem Revolver Revue stává Sdružení na podporu a vydávání časopisů.¹⁹⁷ Později jeho vydávání převzaly i další subjekty.¹⁹⁸ V současnosti časopis vydává nezisková organizace Revolver Revue, o.p.s. V roce 2007 dochází ke změně periodicity – časopis začíná vycházet ve změněné a rozšířené podobě jako čtvrtletník (zvýšení frekvence, předtím nejčastěji tři čísla ročně).¹⁹⁹

V průběhu posamizdatového období lze sledovat průběžné změny výše nákladů. Výrazný rozdíl představovalo hned první číslo z roku 1990 (č.14). Jak již bylo zmíněno, poslední samizdatové číslo vyšlo v nákladu 500 kusů, zatímco náklad prvního posamizdatového vydání dosáhl výše 15 000 kusů. Náklad následujícího čísla (č. 15) z roku 1991 klesl na 10 000 kusů.²⁰⁰ Současná šéfredaktorka Terezie Pokorná v rozhovoru (Korábková, 2016) uvádí, že náklad čísel se v devadesátých letech pohyboval okolo tří tisíc. Dle Sachera (2010) však číslo 25 (1994) vychází v nákladu jen 1500 kusů.

Stejně jako jakákoli další klasická média se redakce časopisu snažila o zachování přízně čtenářů, kteří přecházejí na média nová. „Revolver Revue má své webové stránky ... v RR občas vycházejí jako mediální příloha DVD či CD a v samotném časopisu se prolíná literatura

¹⁹⁵ Po započtení inflace k prosinci 2023 zhruba 307 Kč.

¹⁹⁶ KARLÍK, Viktor v HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie, KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 5

¹⁹⁷ HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). 15 let Revolver Revue. Revolver Revue. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001. Str. 9

¹⁹⁸ PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky). Str. 411

¹⁹⁹ <https://revolverrevue.cz/o-rr>

²⁰⁰ SACHER, Tomáš. *Transformace českých samizdatových periodik po roce 1989*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2010. Str.131

s výtvarným projevem,“ (Vajchr v pořadu *Liberatura*, 2011).²⁰¹ Přesto lze pozorovat postupný úbytek čtenářů, a tedy i snižování výše nákladů, údaje o počtu tištěných a prodaných výtisků jsou vesměs nedostupné. V roce 2015 se náklad pohyboval okolo tisíce kusů.²⁰² Novější či současné údaje se však nepodařilo ověřit, neboť náklad přímo v časopise uváděn není a tento údaj chybí i ve všech veřejných či soukromých databázích.

5.3.5.1 Distribuční systém

Uvolnění poměrů také přineslo výrazně zjednodušení distribuce časopisu. Po roce 1989 rychle vznikla komplexní distribuční síť, tvořená vybranými knihkupectvími a dalšími literárně zaměřenými obchody. Názvy těchto prodejen redakce uváděla na rubu přední či zadní (v závislosti na čísle) obálky²⁰³. Dle uvedených údajů se počet těchto prodejních míst průběžně měnil. Dle údajů otištěných v konkrétních číslech byl na konci roku 1993 časopis nabízen na 22 prodejních místech, z nichž patnáct bylo v Praze. Hned první číslo z roku 1994 však uvádí již 44 prodejních míst. Nejvyšší počet (16) těchto prodejních míst byl v Praze, několik (3) prodejních míst bylo také v Brně a Olomouci (2). Prodejní místa byla také ve 23 dalších městech.²⁰⁴ Časopis byl rovněž distribuován poštou na základě předplatného či objednávky.²⁰⁵ Prodejní systém se od té doby prakticky nezměnil, razantně se ale snížil počet fyzických prodejních míst. Dle informací z webové stránky RR lze časopis v současnosti fyzicky zakoupit v sídle redakce a v dalších osmi vybraných knihkupectvích a literárně zaměřených obchodech. Všechna tato místa jsou v Praze.²⁰⁶ Stejně jako dříve je časopis také zasílán na základě předplatného či objednávky, kterou lze nyní učinit i přes e-shop.

5.3.6 Financování

Na financování časopisu měl, stejně jako na jiná média, vliv nástup komercializace v devadesátých letech. Přejít na tržní podmínky a legální fungování s sebou nesl samozřejmě

²⁰¹ VAJCHR Marek v DEMELOVÁ, Karolína. *Liberatura - rozhovor o časopisu Revolver Revue*. [záznam rozhlasového pořadu]. Český Rozhlas – Wave, 24. února 2011. Dostupné na: <https://www.mujirozhlas.cz/liberatura/rozhovor-o-casopisu-revolver-revue>

²⁰² ČTK. Třicet let kulturní sebeobrany. Časopis Revolver Revue slaví výročí, bude se hrát. [online] art.hn.cz [cit. 22. 6. 2024]. Dostupné na: <https://art.hn.cz/c1-64576370-revolver-revue-vyroci>

²⁰³ Seznam byl ovšem uváděn jen v některých číslech.

²⁰⁴ Dle údaje v č. 26 šlo o 24 měst v celé republice.

²⁰⁵ Revolver Revue, č. 24, 25, 26

²⁰⁶ <https://revolverrevue.cz/prodej>

i změny v systému financování, které nebylo vždy bezproblémové. Geisler (2012) uvádí, že časopis byl (a stále je) financován vlastním výdělkem nebo zdroji vydavatele či příležitostnými příspěvky sponzorů. Zásadním rozdílem oproti období v ilegalitě je čerpání státních grantů.²⁰⁷ Určitá závislost Revolver Revue na státní podpoře je daná poměrně nízkým nákladem a úzkým spektrem publika, což není pro inzerenty zajímavé.²⁰⁸ Potřebu grantů zmiňuje Viktor Karlík i ve svém úvodu v publikaci 15 let Revolver Revue. Na problémy s financemi poukazuje i Jáchym Topol v přepisu besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue na Strahově.²⁰⁹ Časopis, který byl v době svého vzniku naprosto protistátní, se dnes bez státní podpory neobejde. V této grantové podpoře je však viditelná paralela se samizdatovým obdobím a podporou Kolegia pro podporu nezávislé vědy, jelikož časopis nebyl ani v osmdesátých letech (zejména vlivem vysokých výdajů na výrobu a v podstatě stále nízkými vydanými náklady jednotlivých čísel) finančně soběstačný.

V porevoluční existenci časopisu je obecně známo jen jedno období, kdy časopisu hrozil kvůli nedostatku financí zánik. V roce 1994 byla tato situace kritická, nezbytnou finanční injekci na další chod získal od Nadace Anny Fárové.²¹⁰ Tuto skutečnost autoři sami zmiňují v publikaci *15 let Revolver Revue*, informace o podpoře se rovněž objevuje v časopise č. 26 z června 1994.

6 Analýza proměn obsahu Revolver Revue

Cílem této práce je představení a popsání rozdílů v obsahové náplni časopisu Revolver Revue od 1990 do současnosti (pro účely této práce do roku 2023 včetně). Analýza řeší zejména proměny obsahů jednotlivých textů a žánrové skladby.

Pro analýzu, která by sledovala, jakými změnami časopis prošel, bez nutnosti hlouběji analyzovat konkrétní příspěvky by se v první řadě nabízela jednodušší analýza rubrik, uvádějících příslušné texty týkající se konkrétních témat. Časopis Revolver Revue je však

²⁰⁷ GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012. Str. 51

²⁰⁸ KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016, Str. 14

²⁰⁹ Jáchym Topol na přepisu besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue ze dne 7. 4. 1992 na Strahově vedeného pí. Rakovou s pomocí Viléma Prečana. [online] Dostupné na: <http://vokno.cunas.cz/vokno1/rozhovor1.html> [cit. 8. 6. 2024]

²¹⁰ HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. *Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost*. Diplomová práce. Pardubice, Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019. Str. 53

typický volnější strukturou s naprostým minimem opakujících se rubrik.²¹¹ V podstatě jedinou výjimkou je rubrika Coulier, která uvádí recenze, kritiky, polemiky, ale i vzpomínkové texty. Tímto do určité míry nahradila již nevydávanou Kritickou přílohu Revolver Revue. Ani počty příspěvků publikovaných v této rubrice nejsou stálé, jejich množství je v každém čísle odlišné. Zároveň je pro časopis typické zpracování příspěvků v rámci konkrétních tematických bloků. Pro zpracování analýzy tedy byla zvolena jiná metoda, hlouběji zkoumající každý jeden příspěvek. Právě z těchto údajů jsou následně vyvozovány závěry.

Analýza byla navržena a zpracována s využitím postupů z publikace *Výzkum médií* od Renaty Sedlákové a rovněž publikace *Listy v exilu: obsahová analýza časopisu Listy, který v letech 1971 až 1989 vydával v Římě Jiří Pelikán* od Dušana Havlíčka.

6.1 Výzkumná otázka

Analýza si klade za cíl zodpovědět základní výzkumnou otázku „V čem se liší obsahové a žánrové složení časopisu Revolver Revue v současnosti oproti období po roce 1989?“. Co nejlepšímu zodpovězení této otázky je přizpůsobena metoda výzkumu, popsána v předchozím oddíle.

Cílem práce je porovnání obsahové stránky časopisu ve dvou uvedených obdobích a popis rozdílů či proměn, patrných mezi dvěma zkoumanými vzorky. Závěr analýzy doplňují další informace, získané zkoumáním jednotlivých čísel časopisu, které však analýza nezpracovává. Mezi ně patří například popis změn v grafickém zpracování časopisu či využívání pravidelných rubrik.

6.2 Metodologie

Vzhledem k tomu, že hlavním cílem této práce je zjistit případné rozdíly zejména v obsahové stránce časopisu Revolver Revue - tedy to jakým způsobem se změnil „typ“ obsahové náplně v číslech mezi dvěma výše uvedenými sledovanými obdobími. K datům získaným studiem časopisů a jejich zpracování přistupuji s využitím historicko-srovnávací metody s diachronním přístupem.

²¹¹ KORÁBKOVÁ, Kateřina. Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 35

Metoda umožňuje sledovat vývoj a proměny jednoho konkrétního periodika porovnáním dvou sad údajů ze dvou období. Díky tomu lze snadněji rozpoznat a lépe pochopit rozdíly v obsahu, než původně zvolená (a v tezi práce uvedená) obsahová analýza. Prostřednictvím této metody se práce pokouší rozebrat vývoj časopisu *Revolver Revue* a změny v zaměření a tematizaci, ke kterým od roku 1990 do roku 2023 došlo.

Jelikož cílem práce není sledovat chronologický vývoj v jednotlivých číslech v celém období 1990-2023, nýbrž zjištění konkrétních rozdílů v náplni časopisu mezi dvěma obdobími popsanými v oddíle *Zkoumaný vzorek*, shledávám tuto metodu jako vhodnější.²¹²

6.2.1 Výběr vzorku

Zkoumaným vzorkem jsou čísla časopisu *Revolver Revue* vydaná v průběhu celkem deseti let, rozdělená do dvou (krajních) pětiletých období. Tento pětiletý rozsah obou sledovaných a porovnávaných období poskytuje dostatečně velký soubor dat pro porovnávání, zároveň také ve výsledcích umožňuje sledovat větší kontrast, než kdyby byly analyzovány všechny příspěvky ze všech čísel v uvedeném období.

První část vzorku zahrnuje všechna čísla časopisu vydaná v období 1990 až 1994. Představují je čísla 14-27, obsahující 333 příspěvků na celkem 4432 stranách. Druhou část vzorku představují všechna čísla vydaná v letech 2019 až 2023, tedy čísla 114-133, obsahující 537 příspěvků na 4818 stranách. Následující tabulky uvádí souhrnnou statistiku analyzovaných čísel obou částí vzorku. Celkem tedy analýze podléhá 870 příspěvků na 9250 stranách.

TABULKA 1: První část vzorku (*Revolver Revue* 1990–1994)

Ročník	číslo	měsíc vydání	počet stran	počet příspěvků
1990	14	květen	352	17
	15	říjen	304	18
1991	16	březen	320	22
	17	srpen	368	29
1992	18	leden	312	26
	19	březen	256	19
	20	červenec	264	19
	21	listopad	312	24
1993	22	únor	272	17

²¹² SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. *Žurnalistika a komunikace*. Praha, Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.

	23	červenec	304	22
	24	říjen	304	36
1994	25	únor	352	28
	26	červen	368	22
	27	září	344	34
Celkem	14 čísel		4432 stran	333 příspěvků

Zdroj: autor

TABULKA 2: Druhá část vzorku (Revolver Revue 2019–2023)

Ročník	číslo	měsíc vydání	počet stran	počet příspěvků
2019	114	březen	232	23
	115	červen	232	26
	116	září	224	29
	117	prosinec	234	26
2020	118	březen	232	23
	119	červen	224	22
	120	září	232	22
	121	prosinec	232	35
2021	122	březen	232	23
	123	červen	248	24
	124	září	248	27
	125	prosinec	248	27
2022	126	březen	248	25
	127	červen	232	33
	128	září	240	27
	129	prosinec	264	27
2023	130	březen	240	35
	131	květen	248	24
	132	září	264	31
	133	prosinec	264	28
Celkem	20 čísel		4818 stran	537 příspěvků

Zdroj: autor

Analýza se soustředí na změny četnosti jednotlivých druhů témat (tematického zaměření jednotlivých příspěvků) a přibližných žánrů, do kterých spadají. Výsledky zde budou prezentovány jako souhrnné po jednotlivých ročnících. Z těchto dat pak bude viditelné (pokud se potvrdí hypotéza, že se zaměření i forma časopisu proměnily) do jaké míry ke změnám došlo.

Pro účely této práce jsou za analyzovatelný příspěvek považovány téměř všechny žánrové útvary. Počty relevantních příspěvků uvádí tabulky výše. Analýze naopak nepodléhají redakční sdělení či inzerce, skutečný počet příspěvků ve časopisech je tedy nepatrně vyšší.

Výsledky analýzy jsou uváděny souhrnně, za celé sledované pětileté období. Tímto způsobem analýza předchází odchylkám v obsahu daným nepravidelnou periodicitou časopisu. Souhrnné výsledky jsou poté jako celek porovnávány mezi sebou a rozebírány v jednotlivých tematických kategoriích. Každý analyzovaný příspěvek byl prozkoumán a zařazen do příslušných kategorií (případně i podkategorií), dle pro účely této práce vytvořeného kódovacího schématu.

6.2.2 Kódovací schéma

Pro tuto historicko-srovnávací analýzu bylo vytvořeno samostatné multilaterální schéma. Každý příspěvek je tak řazen do kategorií, případně i jejich subkategorií ve dvou oddílech. Prvním základním kritériem (kategorií) je použitý žánr daného příspěvku. Pro dosažení co největší přesnosti byla k vytvoření tohoto dělení využita bibliografie dosavadních příspěvků uveřejněná jako součást RR č. 14. Druhým oddílem, který je formálně prvním oddílu podřízen, je tematické zařazení, tedy téma, kterému se daný příspěvek věnuje, bez ohledu na to jakou formou.

Každý příspěvek je v závislosti na rozřazení označen kódem odkazujícím na příslušnost k uvedeným kategoriím. Jejich kombinace může být takřka libovolná, s výjimkou kategorie 1 – Ukázky v oddílu Žánr, který může být řazen pouze ke kritériím 1-5 v oddílu Téma (další limitace vyplývají ze zařazení do subkategorií, které do určité míry ovlivňuje, kam mohou spadat ve druhém oddíle – např. příspěvek kategorie 1A (próza) prvního oddílu nemůže patřit do kategorie 4 (film) druhého oddílu). Zbylé kategorie prvního oddílu (2-6) mohou být libovolně řazeny do kterékoli kategorie druhého oddílu.

Kompletní kódovací schéma uvádí následující tabulka, kompletní výčet všech sledovaných příspěvků, včetně jejich názvů a autorů a také zařazení do kategorií, pak uvádí tabulky v příloze. Jejich rozsah (celkem 872 řádků) neumožňuje. Jména autorů i názvy příspěvků jsou v ní uváděny tak, jak v časopise vyšly, tedy i s případnými chybami, či překlepy.

TABULKA 3: Kódovací schéma

Žánr	1	Ukázky	A	Próza
			B	Poezie
			C	Divadelní a rozhlasové hry
			D	Výtvarné umění
			E	Hudební texty
			F	Komiks

	2	Články, reportáže, úvahy, poznámky		
	3	Recenze a polemiky		
	4	Rozhovor (redakční)		
	5	Rozhovor (převzatý, externí)		
	6	Dokumenty, dopisy, studie		
Téma	1	Literatura	A	Česká
			B	Zahraniční
	2	Výtvarné umění	A	Grafika
			B	Malba
			C	Kresby
			D	Fotografie
			E	Socha, plastika
			F	Design
	3	Hudba		
	4	Film		
	5	Divadlo		
	6	Aktuální dění a politika	A	Domácí
			B	Zahraniční
	7	Historické dění a politika	A	Domácí
		B	Zahraniční	
8	Biografie, představení, vzpomínky			

Zdroj: autor

Stejně jako u dalších obdobných analýz je validita kódování závislá na rozhodnutí autora daný příspěvek přiřadit do určité kategorie. Relativně jednoduché kódovací schéma by však mělo být zárukou přesného označení příspěvků. Kodér navíc z velké části vychází přímo z redakčního rozdělení a označení jednotlivých příspěvků, které tím řazení do kategorií zjednodušovalo. V případě, že jeden příspěvek se skládá z více žánrů, či popisuje více témat, bere se jako určující pro zařazení do kategorií takové, které v příspěvku převažuje. Zcela výjimečně se pak objevují příspěvky, jež není pro nejasnost možné zařadit do žádné subkategorie a jsou řazeny jen do zastřešujících kategorií – samozřejmě v případech, kdy má daná kategorie subkategorie.

Kódovací tabulka byla, vzhledem k objemu analyzovaných příspěvků navržena s ohledem na maximální jednoduchost. Zaslouží si proto ještě několik vysvětlení. V prvním oddíle jde zejména o kategorie 4 (rozhovor – redakční) a 5 (rozhovor – převzatý, externí). Pro účely této práce se redakčním rozhovorem rozumí takový, který vedl některý z členů redakce nebo redakčního okruhu. Převzatým či externím rozhovorem se rozumí rozhovor, který vedla osoba mimo redakci či redakční okruh, případně je převzatý z jiného média. Ve druhém oddíle se vysvětlení týká zejména způsobu přiřazování do kategorií. Pro účely práce se do příspěvků v kategorii design (2F), řadí všechny příspěvky zobrazující či popisující výtvarné umění, které

nelze zařadit do žádné zbývající kategorie. Spadají sem tak například příspěvky o architektuře či typografii. Do kategorie 8 (biografie, představení, vzpomínky) jsou řazeny všechny příspěvky, jejichž náplň se nějakým způsobem týká představení určité osobnosti či jeho/jejího života, bez ohledu na formu, jakou je příspěvek zpracován.

6.3 Analyzované příspěvky

Všech 870 příspěvků, které tvoří sledovaný obsah, bylo rozděleno dle výše uvedeného kódovacího schématu a je dále rozebráno v následujících oddílech s ohledem na zaměření. Následující dvě tabulky uvádějí pouze souhrn příspěvků dle žánru ve sledovaných časových obdobích. Uváděny jsou zatím bez konkrétního tematického zaměření, které bude rozebráno až v dalších oddílech.

TABULKA 4: Podíly v obsahu časopisů 1990-1994

Žánr	Podkategorie	počet příspěvků	Podíl z celku
1 - Ukázky (literatura, umělecká díla, aj.)	A – Próza	76	22,82 %
	B – Poesie	42	12,61 %
	C – Divadelní a rozhlasové hry	2	0,60 %
	D – Výtvarné umění	36	10,81 %
	E – Hudební texty	0	0 %
	F – Komiks	5	1,50 %
2 - Články, reportáže, úvahy, poznámky		111	33,33 %
3 - Recenze a polemiky		4	1,2 %
4 - Rozhovor (redakční)		23	6,90 %
5 - Rozhovor (převzatý, externí)		13	3,90 %
6 - Dokumenty, dopisy, studie		21	6,30 %

Zdroj: autor

TABULKA 5: Podíly v obsahu časopisů 2019-2023

Žánr	Podkategorie	počet příspěvků	Podíl z celku
1 - Ukázky (literatura, umělecká díla, aj.)	A – Próza	59	10,98 %
	B – Poesie	39	7,26 %

	C – Divadelní a rozhlasové hry	0	0,00 %
	D – Výtvarné umění	51	9,49 %
	E – Hudební texty	1	0,18 %
	F – Komiks	0	0,00 %
2 - Články, reportáže, úvahy, poznámky		245	45,62 %
3 - Recenze a polemiky		82	15,27 %
4 - Rozhovor (redakční)		24	4,46 %
5 - Rozhovor (převzatý, externí)		22	4,09 %
6 - Dokumenty, dopisy, studie		16	2,97 %

Zdroj: autor

Již z nahlédnutí do těchto tabulek jsou u některých kategorií vidět rozdíly v obsahové skladbě, jejich rozboru se ale práce věnuje později, v návaznosti na kategorie z druhého oddílu (Téma).

6.4 Detailní rozbor

Lepší vzhled do problematiky nabízí až detailnější rozbor příspěvkové skladby časopisů. Vzhledem k tomu, že je provázanost mezi jednotlivými kategoriemi obou oddílů klíče poměrně volná, jsou následující tabulky poměrně rozsáhlé. Uvedeny v nich jsou příspěvky zařazené do kategorie z druhého oddílu v návaznosti na zařazení do kategorií z oddílu prvního. Tyto údaje jsou následně rozebírány a komentovány. Pro připomenutí uvádím, že všechna čísla časopisu vydaná v uvedených pětiletých obdobích jsou analyzována souhrnně, není tedy brán zřetel na konkrétní číslo, ve kterém byl daný příspěvek vydán. Vzhledem k odlišnému počtu příspěvků nehraje v porovnávání roli jejich počet, ale procentuální podíl. Pro lepší přehlednost jsou v tabulkách uváděny pouze ty kategorie, které nějaký příspěvek obsahují.

Zde uvádím tabulky se souhrnem všech příspěvků publikovaných v časopisech ve sledovaných obdobích, které jsou následně rozebrány po jednotlivých kategoriích z prvního oddílu. I v tabulkách jednotlivých kategorií je podíl uváděn procentem z celkového množství příspěvků za celé sledované období.

TABULKA 6: Počty příspěvků v kategoriích a subkategoriích (1990-1994)

Žánr	Podkategorie	Téma	Podkategorie	Počet	
1 - Ukázky (literatura,	A - Próza	1 - Literatura	A - Česká	40	12,01 %

umělecká díla, aj.)					
			B - Zahraniční	28	8,40 %
	B - Poesie	1 - Literatura	A - Česká	26	7,80 %
			B - Zahraniční	16	4,80 %
	C - Divadelní a rozhlasové hry	5 - Divadlo		2	0,60 %
	D - Výtvarné umění	2 - Výtvarné umění	A - Grafika	7	2,10 %
			B - Malba	5	1,50 %
			C - Kresby	3	0,90 %
			D - Fotografie	19	5,70 %
			E - Socha, plastika	2	0,60 %
	F - komiks	1 - Literatura	A - Česká	4	1,20 %
			B - Zahraniční	1	0,30 %
2 - Články, reportáže, úvahy, poznámky		1 - Literatura	A - Česká	8	2,40 %
			B - Zahraniční	5	1,50 %
		2 - Výtvarné umění	Obecné	5	1,50 %
			A - Grafika	1	0,30 %
			B - Malba	2	0,60 %
			C - Kresby	2	0,60 %
			D - Fotografie	1	0,30 %
			E - Socha, plastika	1	0,30 %
		3 - Hudba		3	0,90 %
		5 - Divadlo		2	0,60 %
		6 - Aktuální dění/politika	A - Domáci	8	2,40 %
			B - Zahraniční	12	3,60 %
		7 - Historické dění/politika	A - Domáci	6	1,80 %
			B - Zahraniční	20	6,00 %
		8 - Biografie, představení, vzpomínky		42	12,61 %
3 - Recenze a polemiky		1 - Literatura	A - Česká	2	0,60 %
			B - Zahraniční	1	0,30 %

		2 - Výtvarné umění	D - Fotografie	1	0,30 %
4 - Rozhovor (redakční)		1 - Literatura	A - Česká	2	0,60 %
			B - Zahraniční	1	0,30 %
		2 - Výtvarné umění	Obecné	2	0,60 %
			B - Malba	1	0,30 %
			E - Socha, plastika	1	0,30 %
		3 - Hudba		1	0,30 %
		5 - Divadlo		5	1,50 %
		6 - Dokumenty, dopisy, studie	A - Domáci	1	0,30 %
			B - Zahraniční	1	0,30 %
		7 - Historické dění/politika	A - Domáci	3	0,90 %
			B - Zahraniční	2	0,60 %
		8 - Biografie, představení, vzpomínky		4	1,20 %
5 - Rozhovor (převzatý, externí)		2 - Výtvarné umění	Obecné	1	0,30 %
		6 - Aktuální dění/politika	B - Zahraniční	1	0,30 %
		7 - Historické dění/politika	A - Domáci	2	0,60 %
			B - Zahraniční	1	0,30 %
		8 - Biografie, představení, vzpomínky		8	2,40 %
6 - dokumenty, dopisy, studie		1 - Literatura	B - Zahraniční	2	0,60 %
		6 - Aktuální dění/politika	B - Zahraniční	3	0,90 %
		7 - Historické dění/politika	A - Domáci	5	1,50 %
			B - Zahraniční	5	1,50 %
		8 - Biografie, představení, vzpomínky		6	1,80 %

Zdroj: autor

TABULKA 7: Počty příspěvků v kategoriích a subkategoriích (2019-2023)

Žánr	Podkategorie	Téma	Podkategorie	Počet	podíl
1 - Ukázky (literatura, umělecká díla, aj.)	A - Próza	1 - Literatura	A - Česká	32	5,95 %
			B - Zahraniční	27	5,02 %
	B - Poesie	1 - Literatura	A - Česká	26	4,84 %
			B - Zahraniční	13	2,42 %
	D - Výtvarné umění	2 - Výtvarné umění	A - Grafika	6	1,11 %
			B - Malba	17	3,16 %
			C - Kresby	4	0,74 %
			D - Fotografie	14	2,60 %
			E - Socha, plastika	7	1,30 %
			F - Design	4	0,74 %
2 - Články, reportáže, úvahy, poznámky	1 - Literatura	1 - Literatura	Obecné	8	1,48 %
			A - Česká	11	2,04 %
			B - Zahraniční	13	2,42 %
			2 - Výtvarné umění	17	3,16 %
	A - Grafika	6	1,11 %		
		B - Malba	11	2,04 %	
		C - Kresby	2	0,37 %	
		D - Fotografie	2	0,37 %	
		E - Socha, plastika	3	0,55 %	
		F - Design	9	1,67 %	
	4 - Film			1	0,18 %
		6 - Aktuální dění/politika	A - Domáci	26	4,84 %
	B - Zahraniční		5	0,93 %	
	7 - Historické dění/politika	A - Domáci	13	2,42 %	
B - Zahraniční		2	0,37 %		
8 - Biografie, představení, vzpomínky			118	21,97 %	
	3 - Recenze a polemiky	1 - Literatura	A - Česká	41	7,63 %

			B - Zahraniční	6	1,11 %
		2 - Výtvarné umění	A - Grafika	1	0,18 %
			B - Malba	1	0,18 %
			E - Socha, plastika	1	0,18 %
		4 - Film		4	0,74 %
		5 - Divadlo		13	2,42 %
		6 - Aktuální dění/politika	A - Domáci	12	2,23 %
			B - Zahraniční	1	0,18 %
4 - Rozhovor (redakční)		1 - Literatura	Obecné	7	1,30 %
			A - Česká	2	0,37 %
			B - Zahraniční	2	0,37 %
		2 - Výtvarné umění	A - Grafika	1	0,18 %
			D - Fotografie	1	0,18 %
		8 - Biografie, představení, vzpomínky		11	2,04 %
5 - Rozhovor (převzatý, externí)		1 - Literatura	B - Zahraniční	2	0,37 %
		2 - Výtvarné umění	Obecné	2	0,37 %
			B - Malba	1	0,18 %
			D - Fotografie	2	0,37 %
			E - Socha, plastika	2	0,37 %
			F - Design	1	0,18 %
		8 - Biografie, představení, vzpomínky		12	2,23 %
6 - dokumenty, dopisy, studie		1 - Literatura	Obecné	2	0,37 %
			B - Zahraniční	1	0,18 %
		2 - Výtvarné umění	F - Design	1	0,18 %
		4 - Film		2	0,37 %
		6 - Aktuální dění/politika	A - Domáci	1	0,18 %
		7 - Historické dění/politika	A - Domáci	2	0,37 %
			B - Zahraniční	1	0,18 %

		8 - Biografie, představení, vzpomínky		4	0,74 %
--	--	---	--	---	--------

Zdroj: autor

6.4.1 Kategorie 1: Ukázky (literatura, umělecká díla, aj.)

Ukázky literárních a uměleckých děl jsou jakožto první kategorie (namísto například článků) zvoleny záměrně kvůli roli časopisu v samizdatovém období. Ukázky zakázaných děl, či tvorby nepovolených autorů byly v tomto období naprosto stěžejní náplní časopisu. Toto zaměření – byť v poupravené formě, kdy se časopis soustředí na mladé či neznámé tvůrce – si časopis zachoval doposud.

TABULKA 8: Ukázky literárních a uměleckých děl (1990-1994)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
A - Próza	A - Česká	40	12,01%
	B - Zahraniční	28	8,40 %
B - Poesie	A - Česká	26	7,80 %
	B - Zahraniční	16	4,80 %
C - Divadelní a rozhlasové hry		2	0,60 %
D - Výtvarné umění	A - Grafika	7	2,10 %
	B - Malba	5	1,50 %
	C - Kresby	3	0,90 %
	D - Fotografie	19	5,70 %
	E - Socha, plastika	2	0,60 %
F - komiks	A - Česká	4	1,20 %
	B - Zahraniční	1	0,30 %

Zdroj: autor

TABULKA 9: Ukázky literárních a uměleckých děl (2019-2023)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
A - Próza	A - Česká	32	5,95 %
	B - Zahraniční	27	5,02 %
B - Poesie	A - Česká	26	4,84 %
	B - Zahraniční	13	2,42 %
D - Výtvarné umění	A - Grafika	6	1,11 %
	B - Malba	17	3,16 %
	C - Kresby	4	0,74 %
	D - Fotografie	14	2,60 %
	E - Socha, plastika	7	1,30 %
	F - Design	4	0,74 %

Zdroj: autor

V prvním období tvoří ukázky tvorby celkem 153 příspěvků, což představuje 45,94 procenta všech příspěvků. Počet příspěvků (150) je ve druhém sledovaném období nižší jen nepatrně. Vzhledem k celkovému vyššímu počtu příspěvků však představují pouze 27,93 procenta všech příspěvků. Je tedy zcela evidentní razantní ústup od publikování původní tvorby, která dříve tvořila stěžejní náplň časopisu.

Pokud se podíváme detailněji na změny v publikování ukázek literární tvorby, jsou rozdíly ještě patrnější. V prvním období tvořily ukázky české i zahraniční prózy a poezie (se započítáním scénářů divadelních her – 2x) celkem 112 příspěvků, tedy 33,61 procenta, ve druhém ji tvoří jen 98 příspěvků, tedy jen 18,23 procenta. Změny v jednotlivých kategoriích uvádí tabulka výše.

Sledovat lze i drobnější změny v počtu ukázkových výtvarných příspěvků, procentuální změny ve všech kategoriích však nejsou příliš výrazné. Představených příspěvků je sice více, v celkovém počtu však stále jde o pokles. Ukázky výtvarné tvorby (se započítáním komiksu) v prvním období celkem tvoří 41 příspěvků, tedy 12,3 procenta všech příspěvků. Ve druhém období pak uvedených 52 příspěvků představuje 9,65 procenta.

V prvním období se navíc objevují ukázky komiksů (čtyřikrát česká tvorba, jednou zahraniční tvorba), scénářů divadelních her, které ve druhém sledovaném období chybí. Ve druhém období je však možné najít ukázky z kategorie F – Design, které naopak chybí v prvním sledovaném období.

6.5 Kategorie 2: Články, reportáže, úvahy poznámky

Žánry, které souhrnně řadím do této kategorie (z prvního oddílu), běžně tvoří časopisecké jádro. Vzhledem k povaze časopisu Revolver Revue je však řadím na druhé místo dle důležitosti. Spadají sem jak běžné články, tak i reportáže či úvahy nebo poznámky (takto jsou některé příspěvky nazývány přímo redakcí). Většinou jde o texty popisující a přibližující určité téma, odvětví či autora, řadím je tedy jednotně.

TABULKA 10: Články, reportáže, úvahy, poznámky (1990-1994)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet příspěvků	Podíl
I - Literatura	A - Česká	8	2,40 %

	B - Zahraniční	5	1,50 %
2 - Výtvarné umění	Obecné	5	1,50 %
	A - Grafika	1	0,30 %
	B - Malba	2	0,60 %
	C - Kresby	2	0,60 %
	D - Fotografie	1	0,30 %
	E - Socha, plastika	1	0,30 %
3 - Hudba		3	0,90 %
5 - Divadlo		2	0,60 %
6 - Aktuální dění/politika	A - Domácí	8	2,40 %
	B - Zahraniční	12	3,60 %
7 - Historické dění/politika	A - Domácí	6	1,80 %
	B - Zahraniční	20	6,00 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		42	12,61 %

Zdroj: autor

TABULKA 11: Články, reportáže, úvahy, poznámky (2019-2023)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet příspěvků	Podíl
1 - Literatura	Obecné	8	1,48 %
	A - Česká	11	2,04 %
	B - Zahraniční	13	2,42 %
2 - Výtvarné umění	Obecné	17	3,16 %
	A - Grafika	6	1,11 %
	B - Malba	11	2,04 %
	C - Kresby	2	0,37 %
	D - Fotografie	2	0,37 %
	E - Socha, plastika	3	0,55 %
	F - Design	9	1,67 %
4 - Film		1	0,18 %
6 - Aktuální dění/politika	A - Domácí	26	4,84 %
	B - Zahraniční	5	0,93 %
7 - Historické dění/politika	A - Domácí	13	2,42 %
	B - Zahraniční	2	0,37 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		118	21,97 %

Zdroj: autor

Celkový počet těchto příspěvků v prvním období činí 118, což představuje 35,46 procenta ze všech příspěvků. Ve druhém období je do této kategorie řazeno 247 příspěvků, představujících 45,92 procenta ze všech příspěvků. Nárůst v této kategorii tak částečně kompenzuje pokles v té předcházející.

První kategorie zahrnuje příspěvky o literatuře. V prvním sledovaném období je do této kategorie zařazeno 13 příspěvků (3,9 procenta ze všech příspěvků), ve druhém období zde pak najdeme 32 příspěvků (5,94 procenta všech příspěvků). Nárůst počtu příspěvků je zde tak téměř dvojnásobný.

Markantní nárůst počtu příspěvků je viditelný i ve druhé sledované kategorii, která zahrnuje příspěvky s uměleckou tematikou. V prvním sledovaném období je sem zařazeno 12 příspěvků, které představují 3,6 procenta ze všech příspěvků. Ve druhém sledovaném období se už však spadá 50 příspěvků, které tak představují 9,27 procenta všech příspěvků.

Ještě větší vzestup počtu publikovaných příspěvků můžeme pozorovat v kategorii 8 (Biografie, představení, vzpomínky). Ve druhém sledovaném období se téměř dvojnásobně zvedl počet příspěvků, které si kladou za cíl představit život a tvorbu určitého autora/určité autorky. Tento počet stoupá i tím, že v tomto období se značná část příspěvků týká vzpomínek na nedávno zemřelé osoby a částečně ji tak tvoří nekrology autorů/autorek, jejichž tvorba se v *Revolver Revue* v minulosti objevila.

Naopak prudký pokles můžeme zaznamenat u množství textů o událostech či politické situaci v minulosti (bez ohledu na to, zda je události domácí či zahraniční). V prvním sledovaném období bylo tomuto tématu věnováno 26 příspěvků, tedy 7,8 procenta ze všech, zatímco ve druhém období jejich počet poklesl na 15, tedy 2,79 procenta. Podíl příspěvků rozebírajících aktuální dění a politickou situaci (bez ohledu na to, zda domácí či zahraniční) zůstal téměř beze změny. Bez zajímavosti však není ani změna poměru příspěvků, věnujících se domácímu a zahraničnímu dění. Zatímco v prvním sledovaném období se většina příspěvků, ať již tematizujících současné či uplynulé dění, soustředila na zahraniční události (69,6 procenta těchto příspěvků), ve druhém sledovaném období můžeme pozorovat opačnou tendenci. V posledních pěti letech se naprostá většina (84,8 procenta) těchto příspěvků soustředila na dění domácí (bez ohledu na to, jestli rozebíraly dění současné či minulé).

V obecné rovině můžeme i zde (podobně jako v předchozí kategorii) sledovat mírné proměny v tematizaci časopisu. V prvním období můžeme najít několik příspěvků týkajících se hudby a divadla (tři, respektive dva příspěvky), příspěvky v této kategorii však ve druhém sledovaném období zcela chybí. Ve druhém období však můžeme nalézt jeden příspěvek, který se věnuje filmové tvorbě.

Vliv na proměny zastoupení jednotlivých kategorií má i odlišný přístup k tematickým blokům, kterým jsou některá čísla věnována. Detailněji se těmto blokům věnuji v kapitole 7.1.

6.6 Kategorie 3: Recenze a polemiky

Do této kategorie jsou řazeny recenze literárních či uměleckých děl, divadelních představení nebo filmů. Zároveň sem řadím také polemiky, v nichž autor kriticky hodnotí společenské dění či události.

TABULKA 12: Recenze a polemiky (1990-1994)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
1 - Literatura	A - Česká	2	0,60 %
	B - Zahraniční	1	0,30 %
2 - Výtvarné umění	D - Fotografie	1	0,30 %

Zdroj: autor

TABULKA 13: Recenze a polemiky (2019-2023)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
1 - Literatura	A - Česká	41	7,63 %
	B - Zahraniční	6	1,11 %
2 - Výtvarné umění	A - Grafika	1	0,18 %
	B - Malba	1	0,18 %
	E - Socha, plastika	1	0,18 %
4 - Film		4	0,74 %
5 - Divadlo		13	2,42 %
6 - Aktuální dění/politika	A - Domácí	12	2,23 %
	B - Zahraniční	1	0,18 %

Zdroj: autor

U této kategorie je vidět největší vzestup počtu příspěvků ze všech kategorií. V prvním sledovaném období do této kategorie totiž spadají pouze čtyři příspěvky, které dohromady představují pouze 1,2 procenta ze všech příspěvků. Ve druhém sledovaném období však v této kategorii nalezneme 80 příspěvků, což už představuje 14,85 procenta ze všech příspěvků. Nárůst můžeme jednoduše sledovat ve všech subkategoriích.

Procentuální růst podrobněji mezi subkategoriemi má smysl sledovat jen u subkategorie 1 – Literatura, u žádné jiné nemůžeme sledovat návaznost. Ze tří příspěvků (0,9 procenta), které jsou v této subkategorii řazeny v prvním období je jasný nárůst na 47 příspěvků (8,74 procenta). Nárůst počtu recenzí české literární tvorby je téměř třináctinásobný (z 0,6 procenta na 7,63 procenta), téměř čtyřnásobně stouply i recenze zahraničních děl (z 0,3 procenta na 1,11 procenta).

Vzhledem k růstu počtu příspěvků navíc můžeme pozorovat i rozšíření záběru recenzí. Kromě literatury se ve větší míře věnují i další umělecké tvorbě, hlavně filmu a divadelním hrám, které v prvním sledovaném období zcela chybí. Stále ale jde o okrajovější příspěvky, jelikož těchto 17 příspěvků dohromady představuje jen 3,16 procenta ze všech..

Zcela nové jsou ve druhém sledovaném období také polemiky rozebírající aktuální společenské dění, či recenze aktuálních výstav. Zcela evidentně převažuje zájem o domácí dění, zahraničnímu je ze třinácti příspěvků věnován pouze jeden.

6.7 Kategorie 4: Rozhovory (redakční)

Následující dvě kategorie (z prvního oddílu) se týkají rozhovorů uveřejněných ve sledovaných obdobích. V této části se věnují rozhovorům, které vedli a zpracovávali členové redakce nebo někdo z redakčního okruhu. Původ rozhovorů (a tedy kategorie, do které jsou řazeny) zakládám na informacích z tiráží jednotlivých čísel, kde jsou vždy zveřejněna jména všech členů redakce a redakčního okruhu. V menším počtu případů je informace o původu daného rozhovoru uvedena přímo v doplňujících informacích příspěvku.

TABULKA 14: Redakční rozhovory (1990-1994)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
1 - Literatura	A - Česká	2	0,60 %
	B - Zahraniční	1	0,30 %
2 - Výtvarné umění	Obecné	2	0,60 %
	B - Malba	1	0,30 %
	E - Socha, plastika	1	0,30 %
3 - Hudba		1	0,30 %
5 - Divadlo		5	1,50 %
6 - Dokumenty, dopisy, studie	A - Domácí	1	0,30 %
	B - Zahraniční	1	0,30 %
7 - Historické dění/politika	A - Domácí	3	0,90 %
	B - Zahraniční	2	0,60 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		4	1,20 %

Zdroj: autor

TABULKA 15: Redakční rozhovory (1990-1994)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
1 - Literatura	Obecné	7	1,30 %

	A - Česká	2	0,37 %
	B - Zahraniční	2	0,37 %
2 - Výtvarné umění	A - Grafika	1	0,18 %
	D - Fotografie	1	0,18 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		11	2,04 %

Zdroj: autor

Redakční rozhovory v prvním sledovaném období celkem představují 24 příspěvků, tedy 7,2 procenta z celkového počtu příspěvků. Ve druhém jde také o 24 příspěvků, které však vzhledem k celkovému vyššímu počtu textů představují pouze 4,4 procenta ze všech. Mezi oběma obdobími můžeme pozorovat citelné snížení poměru redakčních rozhovorů, které však není kompenzováno počtem rozhovorů externích či převzatých ve druhém sledovaném období.²¹³

Zároveň můžeme mezi oběma obdobími pozorovat i určité „zúžení“ šíře záběru. V prvním sledovaném období se rozhovory soustředily (mimo jiné) na domácí či zahraniční dění v minulosti (celkem 5 příspěvků, a 21,83 procenta ze všech rozhovorů v prvním oddíle), nebo hudbu a divadlo (dohromady 6 příspěvků, představujících 25 procent ze všech rozhovorů. Tato tematika však ve druhém sledovaném období zcela chybí. Rozhovory se zde soustředí na literaturu a výtvarné umění, jejichž poměr zůstal téměř beze změny ve srovnání s prvním sledovaným obdobím, ale zejména na biografické rozhovory, jejichž poměr k celku vzrostl téměř na dvojnásobek (1,2 procenta versus 2,04 procenta).

6.8 Kategorie 5: Rozhovory (externí, převzaté)

V této části uvádím rozhovory publikované Revolver Revue, které však vznikly mimo redakci, či redakční okruh. Zároveň jsou zde uvedeny rozhovory, převzaté z jiných médií, vzhledem k jejich nízkému počtu je však uvádím dohromady. Stejně jako v předchozím oddíle jsou informace o původu příspěvku čerpány z tiráží, v menším počtu případů přímo z doprovodných informací u daného příspěvku.

TABULKA 16: Převzaté a externí rozhovory (1990-1994)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
2 - Výtvarné umění	Obecné	1	0,30 %
6 - Aktuální dění/politika	B - Zahraniční	1	0,30 %

²¹³ Viz následující kapitola

7 - Historické dění/politika	A - Domáci	2	0,60 %
	B - Zahraniční	1	0,30 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		8	2,40 %

Zdroj: autor

TABULKA 17: Převzaté a externí rozhovory (2019-2023)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
1 - Literatura	B - Zahraniční	2	0,37 %
2 - Výtvarné umění	Obecné	2	0,37 %
	B - Malba	1	0,18 %
	D - Fotografie	2	0,37 %
	E - Socha, plastika	2	0,37 %
	F - Design	1	0,18 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		12	2,23 %

Zdroj: autor

V prvním sledovaném období tvoří převzaté rozhovory 13 příspěvků, což představuje 3,9 procenta ze všech uveřejněných textů. Ve druhém pak do této kategorie spadá 22 příspěvků, tedy 4,07 procenta článků.

Sledovat můžeme i proměnu tematizace rozhovorů. Takřka ve všech kategoriích však jde zpravidla jen o jednotky příspěvků (a tedy velmi nízká procenta podílu), nejde o změny nijak razantní. V prvním sledovaném období se 4 příspěvky (a tedy 30,7 procenta ze všech převzatých rozhovorů) soustředí na aktuální či minulé společenské dění, kdežto ve druhém sledovaném období příspěvky v těchto kategoriích zcela chybí.

Ve druhém sledovaném období naopak můžeme nalézt 10 příspěvků (a tedy 45,45 procenta ze všech převzatých rozhovorů), které se věnují literární či výtvarné tvorbě. Tato tematika naopak (až na jeden případ – 7,6 procenta) chybí v prvním sledovaném období. Bez zajímavosti určitě není, že podíl biografických a vzpomínkových příspěvků zůstal vůči všem příspěvkům v obou obdobích téměř beze změny (2,40 procenta versus 2,23 procenta).

6.9 Kategorie 6: Dokumenty, dopisy, studie

Tato kategorie na první pohled sdružuje několik ne zcela souvisejících druhů příspěvků. Řadím sem ukázky různých dokumentů či dopisů otištěných v časopise. K nim do této kategorie zároveň řadím i studie prezentované Revolver Revue. Jako studii pro účely této práce uvažuji

příspěvek rozsáhlejší než běžný příspěvek (který by tedy spadal do kategorie 2 – Články, reportáže, úvahy, poznámky) a přinášející větší množství informací nebo jdoucí více do hloubky. Do této kategorie je řadím kvůli tomu, že u nich, stejně jako u ukázek dokumentů a dopisů, převažuje dokumentační charakter.

TABULKA 18: Dokumenty, dopisy, studie (1990-1994)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
1 - Literatura	B - Zahraniční	2	0,60 %
6 - Aktuální dění/politika	B - Zahraniční	3	0,90 %
7 - Historické dění/politika	A - Domácí	5	1,50 %
	B - Zahraniční	5	1,50 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		6	1,80 %

Zdroj: autor

TABULKA 19: Dokumenty, dopisy, studie (2019-2023)

Kategorie (II. oddíl)	Subkategorie	Počet	Podíl
1 - Literatura	Obecné	2	0,37 %
	B - Zahraniční	1	0,18 %
2 - Výtvarné umění	F - Design	1	0,18 %
4 - Film		2	0,37 %
6 - Aktuální dění/politika	A - Domácí	1	0,18 %
7 - Historické dění/politika	A - Domácí	2	0,37 %
	B - Zahraniční	1	0,18 %
8 - Biografie, představení, vzpomínky		4	0,74 %

Zdroj: autor

V prvním období je do této kategorie řazeno 21 příspěvků, které představují 6,3 procenta z celkového počtu textů. Ve druhém sem pak spadá 14 příspěvků, které představují 2,57 procenta z celkového počtu příspěvků. Zcela zjevně tak můžeme pozorovat celkový úbytek takto laděných materiálů. Z údajů uvedených v tabulce je navíc jasné, že ke snížení počtu článků došlo i napříč subkategoriemi.

Přes snížení počtu příspěvků však ve druhém sledovaném období oproti prvnímu došlo k určitému rozšíření kategorií, jež tyto příspěvky pokrývají. Objevují se zde například příspěvky věnované filmové tvorbě a výtvarnému umění.

6.10 Shrnutí analýzy

Analýza provedená v této práci jasně dokládá tematický i žánrový posun, ke kterému v náplni časopisu *Revolver Revue* došlo. Nejzásadnější změnou, kterou lze pozorovat, je úbytek ukázek literárních a uměleckých děl, jež tvořily stěžejní náplň časopisu i během samizdatového období. Význam ukázek dokazuje i fakt, že během prvního sledovaného období tvořily téměř polovinu obsahu časopisů, kdežto v současných číslech (ve smyslu druhého sledovaného období) představují už jen zhruba čtvrtinu jejich obsahu. Na druhou stranu můžeme pozorovat určité rozšíření spektra, kterým se příspěvky věnují, i když jen v jednotkách případů.

Pokles počtu ukázek však kompenzuje vzestup počtu článků, reportáží či úvah (kategorie 2), věnovaných literární a umělecké tvorbě. Ve druhém období se navíc téměř dvojnásobně zvedl počet příspěvků, které jsou věnované přímo autorům, umělcům a dalším osobnostem. Dalším výrazným prvkem je částečný odklon od příspěvků o aktuálním či minulém společenském či politickém dění, které se dá vysvětlit přesunem příspěvků o této tematické do jiných periodik (např. *Respekt*).²¹⁴

Výrazný posun lze sledovat u množství příspěvků řazených do kategorie recenze a polemiky. Jejich počet se z několika jednotek příspěvků v prvním sledovaném období zvýšil a v novějších číslech představují téměř 15 procent všech textů. Autoři v ní čtenářům předkládají kritické texty o knihách, divadelních hrách a v menší míře i o hudbě, a zároveň posuzují a komentují aktuální dění. Tyto příspěvky jsou řazeny do fakticky jediné pravidelné rubriky *Coulier*, která vznikla jako určitá náhrada za již nevydávaný časopis *Kritická příloha Revolver Revue*. Vzestup jejich počtu ve druhém období můžeme připisovat právě ukončení vydávání tohoto časopisu.

Rozhovory, ať již redakční či externí a převzaté, tvořily i v prvním období spíše okrajovější náplň časopisu, jejich množství se tak ani v jednom případě mezi oběma sledovanými obdobími příliš nezměnilo. Rozdíly jsou však vidět v jejich tematizaci, kdy u redakčních rozhovorů došlo, spolu s mírným poklesem jejich množství, i k zúžení témat, kterým se věnují. Naopak převzaté a externí rozhovory, jejichž procentuální zastoupení se téměř nezměnilo, se věnují většímu množství témat. Obdobně jako u druhé kategorie zde stoupl počet biografických a vzpomínkových příspěvků.

V poslední sledované kategorii (dokumenty, dopisy, studie) se počet příspěvků ve druhém sledovaném období oproti prvnímu snížil téměř na třetinu. Zároveň se však mírně rozšířil okruh

²¹⁴ Viz kapitola 5.3.1

témat, kterému se příspěvky věnují, jde však jen o jednotky kusů. Hlubší zkoumání témat, či ukázky dokumentů a dopisů tak ve druhém období představuje jen velmi okrajovou činnost.

7 Proměny nespádající do analýzy

V tomto oddíle jsou popsány proměny časopisu, které nebyly sledovány v analýze, přesto je vhodné je k rozboru uvést, jelikož dotváří celkový obraz proměn časopisu. Zkoumání čísel totiž nabízí i další hodnotné informace, kromě těch uvedených v analýze. Změny v některých rozebíraných tématech lze očekávat kvůli přirozenému vývoji mediální sféry.

7.1 Tematické bloky

Jak již bylo řečeno, časopis postrádá jasně danou strukturu tvořenou rubrikami. V tomto ohledu si stále zachovává styl stanovený redakcí již na počátku 90. let při vydání prvního posamizdatového čísla (č. 14).²¹⁵ Na rozdíl od toho velmi často pracuje s tematickými bloky, které zaplňují značnou část rozsahu daného čísla. Tvoří je příspěvky různých žánrů, avšak se společnou tematikou. Počet těchto tematických bloků není nijak podmíněn a v některých číslech časopisu se nevyskytují vůbec – mezi tyto bloky záměrně neřadím rubriku *Coulier*²¹⁶, která se objevuje jen v novějších číslech. Tyto bloky se obecně soustředí na několik tematických okruhů, zejména na představování života a díla autorů a umělců či rozborům aktuálního dění.

Při porovnávání čísel ze dvou období sledovaných v analýze jsou patrné jasné rozdíly v tematice těchto bloků. Šíři bloků z prvního období lze považovat za pestřejší – jak již bylo zmíněno, část se věnuje představení některého autora či umělce (např. L. F. Céline – č. 18, Markýz de Custine – č. 21, Hanes Reegan – č. 26). Další zkoumají danou uměleckou oblast (Pohled tří generací na téma „píseň“ – č. 22, Soudobá ruská literatura – č. 25), představují nějaké místo (Smíchov – č.19, Ostrava – č. 24), či činnosti (Profese kulisáka – č. 24, Skauting – č. 27). V neposlední řadě i dění v nesvobodných zemích (Kambodža, Tibet, Čína). Poslední jmenované bloky lze považovat za projev přetrvávajícího silného vlivu samizdatové éry a projev snahy redakce více prostoru věnovat příspěvkům o poměrech v nesvobodných zemích.

Ve druhém sledovaném období můžeme pozorovat určité omezení témat. V novějších číslech převládají tematické bloky sestávající z příspěvků o některém autorovi, jeho díle či odkazu.

²¹⁵ PETRÁČEK, Zbyněk. *Revolver Revue po pěti letech*. Revolver Revue. 1990, č. 14, str. 5-6

²¹⁶ Viz kapitola 6.10

Jedinou výjimku představuje tematický textově-fotografický blok Železniční most na Výtoni (č. 132). Toto pozorování souvisí s výsledky analýzy, kdy můžeme sledovat, že například počet příspěvků (resp. jejich procentuální zastoupení) o aktuálním či historickém dění mezi oběma sledovanými obdobími poklesl. Už mí předchůdci (např. Sacher, 2010) se ve svých pracích zmiňují, že je na jednotlivých číslech časopisu vidět pozvolný odklon od sledování aktuálního společenského a politického dění, které před událostmi roku 1989 tvořilo jednu ze stěžejních náplní. Z výsledků analýzy však vyplývá, že se časopis k těmto tématům znovu vrací, i když už ne formou tematických bloků, ale jen jednotlivých příspěvků.

7.2 Počty čísel a příspěvků

Vývoj směrem k pevnější struktuře, odpovídající označení periodikum, je vidět i ze sledování samotného počtu čísel vydaných v jednotlivých letech. V prvním sledovaném období (1990-1994) čísla vycházela vesměs nepravidelně, z toho v prvních dvou letech (1990, 1991) vyšla dvě čísla ročně, v roce 1992 čtyři čísla a od následujícího roku časopis začal vycházet s určitými výjimkami (např. 1997 – čtyři čísla, 1998 – dvě čísla)²¹⁷ třikrát ročně. Naopak ve druhém sledovaném období (2019-2023) časopis vychází striktně jako čtvrtletník²¹⁸ s čísly označenými dle ročního období. Od roku 2007 vychází vždy čtyřikrát ročně a čísla jsou navázána na roční období.

Čísla z prvního sledovaného období naopak mají v součtu vyšší počet stran (celkem 4432), než čísla ze druhého sledovaného období (celkem 4818). Průměrně je tvoří 316,57 strany, zatímco vydání z druhé období pouze 240,9 strany. Přes vyšší počet vydaných čísel ve druhém sledovaném období není rozdíl v celkovém počtu stran časopisu v obou obdobích příliš velký (přesněji pouze 386 stran).

Mezi oběma sledovanými obdobími je také možné vysledovat zvýšení průměrného počtu textů v jednom čísle časopisu. V prvním sledovaném období je v jednom čísle průměrně 23,78 příspěvků, zatímco v druhém sledovaném období jedno číslo obsahuje průměrně 26,85 příspěvků. Vzhledem k počtu stran lze konstatovat, že v číslech druhého sledovaného období

²¹⁷ KORÁBKOVÁ, Kateřina. Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. 2016. Str. 37

²¹⁸ Takto začal vycházet v roce 2007

je s příspěvky nakládáno úsporněji. V číslech z obou období navíc část stran zaujímá inzerce, která počet stran využitých na příspěvky snižuje.

7.3 Autorské podíly

Autory jednotlivých příspěvků v průběhu let fungování časopisu *Revolver Revue* bylo dohromady několik stovek osob. V seznamu se mezi nimi poměrně logicky nejčastěji objevují ti autoři, kteří byli součástí redakce nebo redakčního okruhu.

Obecně však lze konstatovat, že v prvním sledovaném období byla autorská skladba značně roztržitější či širší než ve druhém období. Během prvních pěti let se objevuje mnoho autorů, kteří přispěli například jediným příspěvkem, zatímco v posledním pětiletém období je jedna osoba častěji autorem mnoha příspěvků.

V prvním období se na tvorbě celkem 333 příspěvků podílelo 276 autorů. Na každého autora tak připadala zhruba pouze 1,20 příspěvku. Ve druhém období se na tvorbě příspěvků podílelo celkem 265 autorů. Vzhledem k počtu příspěvků (537) za toto období, tak na jednoho autora připadají zhruba dva příspěvky.

Všechny autory jednotlivých textů uvádí tabulky v příloze společně s konkrétními sledovanými příspěvky. Sloupec autor obsahuje jedno specifikum týkající se rozhovorů – místo autora příspěvku (a tedy osoby, která rozhovor fakticky vedla) jsou ve sloupci uvedeny jména zpovídaných osob.

8 Závěr

Časopis *Revolver Revue* i jeho redakce se po roce 1989 nacházely v poměrně dobré výchozí pozici. Díky zavedeným výrobním a organizačním postupům a rovněž relativně stabilnímu okruhu čtenářů nemusel časopis na počátku devadesátých let procházet masivní reorganizací (jako například oficiální periodika), ani neřešil existenční problémy (jako mnohé jiné samizdaty). Přesto se časopis určitých proměn hned na počátku devadesátých let dočkal. Problémy, které k nim vedly, však paradoxně vznikly zejména kvůli zrušení cenzury.

Dosavadní autoři prezentovaných děl či příspěvků se v nové situaci nemuseli soustředit na relativně okrajový (i když významný) časopis a mohli své texty začít volně prezentovat mnoha jinými způsoby. Obdobně i redaktorům se otevřela možnost pracovat bez omezení v jakémkoli jiném médiu, nebo se naopak věnovat zcela jiné činnosti, která však byla do té doby občanům

nedostupná (např. politika). Tyto dva faktory představovaly i dle současných redaktorů prvotní problém, se kterým se časopis Revolver Revue musel na začátku devadesátých let vypořádat.

Druhý problém byl takřka stejného charakteru – dosud upozaděné výtvarné či umělecké tvorbě se na počátku devadesátých let najednou začalo věnovat velké množství titulů a vydavatelství. RR si však stále ponechávala jedinečnost – někteří z autorů s redakcí nadále spolupracovali, časopis byl však nucen ustoupit ze své nově nabyté a nechtěné pozice na okraji středního proudu dále směrem k alternativní scéně. S tímto šířením témat napříč jinými tituly souvisí i třetí důvod, kterým byl náhlý nárůst masových periodik, která se skutečně mohla věnovat společenskému a politickému dění.

Kombinace těchto tří důvodů vedla (kromě roční prodlevy mezi vydáním posledního samizdatového a prvního porevolučního čísla) k proměně obsahové stránky, kterou redaktoři sami reflektovali a vysvětlili hned v prvním polistopadovém čísle z roku 1990. V nové etapě se časopis začal více soustředit na neznámá či nevydávaná literární a další umělecká díla i jejich autory. Naopak ze stránek časopisu téměř vymizela publicistika, jelikož dle názoru autorů už nebylo potřeba ji v něm po roce 1989 otiskovat. V rámci Nezávislého tiskového střediska se přesunula do časopisu Respekt (založeného v listopadu 1989 jako deník Informační servis), na jehož tvorbě v této době spolupracovali i redaktoři Revolver Revue.

Obdobně jako se náplň časopisu mezi roky 1989 a 1990 rychle změnila, tak se jeho obsah (byť pomaleji) proměnil i od devadesátých let do současnosti. Rozdíly už však nejsou způsobeny razantními a rychlými změnami situace jako na počátku devadesátých let, ale spíš přirozenou plynulou adaptací na pomaleji se měnící mediální sféru.

Z výsledků analýzy jsou patrné jasné změny v tematice i v celkovém ladění časopisu. Ukázky literárních a výtvarných děl (tvořících první sledovanou kategorii), které v prvním sledovaném období představovaly téměř polovinu obsahu jednotlivých čísel (a které byly zásadní náplní časopisu již během jeho samizdatové éry), ve druhém období tvoří již jen okolo jedné čtvrtiny jeho obsahu. Jejich záběr byl v obou obdobích poměrně široký. V příspěvcích byly uváděny ukázky české i zahraniční prózy a poezie i dalších uměleckých děl. Oproti číslům z devadesátých let chybí v novějších číslech pouze ukázky divadelních či rozhlasových her a komiksů. Naopak čísla z druhého období uvedla i několik příspěvků s ukázkami designu.

Zároveň je z výsledků jasné, že se redakce postupně odklonila od svého „předsevzetí“ z počátku devadesátých let. Autoři tehdy avizovali (Petráček v Revolver Revue, č. 14, 1990), že se v posamizdatových číslech nebudou objevovat publicistické příspěvky. Jak je vidět z analýzy,

už čísla z první poloviny devadesátých let tyto příspěvky přesto obsahují (zhruba 35 procent obsahu čísel). Mezi dvěma krajními pětiletými obdobími (1990-1994 a 2019-2023), které sleduje analýza v této práci, je však stále možné pozorovat nárůst tohoto typu příspěvků. Ve druhém období tvoří okolo 45 procent příspěvků. Rozdíly v tematice příspěvků jsou podobné jako u první kategorie (Ukázky - umělecká díla, literatura, aj.). V prvním období je nejvíce příspěvků věnováno domácímu i zahraničnímu aktuálnímu či historickému politickému a společenskému dění a biografickým textům. Počet příspěvků, které se věnují dění, však ve druhém období poklesl, zatímco u biografických příspěvků lze sledovat významný nárůst. Ve druhém období je také možné sledovat zvyšující se množství příspěvků týkajících se literárních či výtvarných děl. Bez zajímavosti také není, že v prvním období časopisy přinesly několik příspěvků o hudbě či divadle, které však ve druhém období chybí. Ve druhém období je nicméně objevuje příspěvek o filmové tvorbě, které se naopak časopis nevěnoval v první polovině devadesátých let vůbec.

Výrazné změny v počtu příspěvků nejsou naopak viditelné u rozhovorů, jelikož v obou obdobích se jejich počet (redakčních i převzatých) pohybuje okolo deseti procent. Lze tedy usuzovat, že v obou případech šlo spíše o okrajovější záležitost, která není pro časopis podstatná, ale funguje jen jako doplňující prvek. Zajímavé je, že rozhovory, jejichž přípravu měl na starosti některý ze členů redakce, se v prvním období týkají širokého spektra témat, kdežto ve druhém období se soustředí zejména na literární tvorbu a biografické příspěvky. Naopak záběr převzatých či externích rozhovorů byl v prvním období užší (zejména biografie) a ve druhém období se rozšířil i na uměleckou tvorbu.

Razantním způsobem se proměnil podíl recenzí a polemik. V prvním období se tento druh příspěvků v časopise téměř neobjevoval (tvořil jen 1,2 procenta celkového obsahu), kdežto ve druhém období už představuje téměř 15 procent. Příspěvky se navíc týkají poměrně širokého spektra témat (literární, výtvarné a filmové tvorby, ale i divadla či reakcí na aktuální dění), kdežto hodnotící příspěvky v časopisech z první poloviny devadesátých let se soustředily takřka jen na literární tvorbu.

V poslední analyzované kategorii, která sledovala příspěvky tvořící ukázky dopisů, dokumentů či hlubší studie témat, už nejsou změny příliš výrazné. Příspěvky v této kategorii v obou obdobích představují spíše okrajovou záležitost, jelikož v prvním sledovaném období tyto příspěvky tvořily okolo šesti procent náplně časopisu. Mezi oběma sledovanými obdobími však jejich množství dále pokleslo, v novějších číslech už tvořily jen okolo 2,5 procenta obsahu. Přes nižší počet příspěvků se rozšířil jejich obsahový záběr.

Po roce 1989 se změnila také struktura časopisu, který přestal být tvořen pevnými (i když volně kombinovatelnými) rubrikami. Místo toho už od prvního čísla sestával z volných příspěvků a specifických tematických bloků, které sdružovaly příspěvky různých druhů (texty, články, fotografie aj.) několika autorů, ale vždy na společné téma. Tento přístup k práci s obsahem si časopis drží dodnes, je však možné pozorovat určité „zeštíhlení“ témat. V první polovině devadesátých let byla tematická nabídka těchto bloků poměrně pestrá, zabývala se jak konkrétními autory a jejich tvorbou, tak i politickou situací a nesvobodou v zahraničí či přibližovala nějaké kulturní téma. V posledních pěti letech se však tyto bloky (až na naprosté výjimky) týkají pouze literárních i uměleckých děl a jejich autorů.

V celku tedy lze mezi oběma obdobími pozorovat určité tříštění tematické skladby, která se výrazně posunula od původního zaměření zejména na literární a výtvarnou tvorbu. Obsah časopisů se nyní soustředí na širší záběr témat, což koresponduje se snahou redakce udržet časopis aktuální a přitažlivý i pro nové generace čtenářů. Zároveň je z celkového naladění časopisu i zaměření konkrétních příspěvků jasné, že časopis se v nejvyšší možné míře stále snaží přinášet originální témata a upřednostňovat autory literárních a výtvarných děl, kterým se v jiných prostředcích nedostává dostatečné pozornosti.

8.1 Summary

The events of 1989 led to a sudden change in content of the Revolver Revue magazine, which the editors themselves reflected and explained in the first issue of 1990. This change set the direction of the magazine in the following years. In the new phase, the magazine began to focus more on unknown or unpublished literary and other artistic works and their authors. On the other hand, all journalism disappeared from the pages of the magazine, as, in the opinion of the authors, there was no longer any need to focus on it in this magazine after 1989. Within the Independent Press Centre (Nezávislé tiskové středisko), it shifted to the Respekt magazine (founded in November 1989 as the Informační servis journal), in the production of which the editors of Revolver Revue also collaborated at this time.

The magazine's content has gradually changed from the early 1990s to the present. However, the differences were not caused due to the sudden and rapid changes in the situation as in the early 1990s, but rather to the natural smooth adaptation to a slower changing media sphere.

The results of the analysis show a clear change in the subject matter and the overall tone of the magazine. Examples of literary and artistic works (represented in the first monitored category),

which in the first monitored period (issues from 1990-1994) constituted almost half of the content of each issue (and which were the essential content of the magazine already during its samizdat era), only constitute about one quarter of its content in the second period (issues from 2019-2023). Their scope was quite broad in both periods. The contributions included samples of Czech and foreign prose and poetry as well as other works of art. Compared to the issues of the 1990s, the only things missing from the more recent issues are examples of theatre or radio plays and comics. On the other hand, issues from the latter period included several contributions with examples of design.

At the same time, it is clear from the results that the editors have gradually moved away from their "resolution" of the early 1990s. At that time the authors announced (Petráček in *Revolver Revue*, No. 14, 1990) that no journalistic contributions would appear in the post-date issues. As can be seen from the analysis, the issues from the first half of the 1990s already contain such contributions (about 35 percent of the content of the issues). However, between the two five-year periods tracked by the analysis in this paper, it is still possible to observe an increase in this type of contributions. In the second period, they account for around 45 percent of the contributions. The differences in the topics of the contributions are similar to those of the first category (Examples - works of art, literature, etc.). In the first period, most contributions are devoted to domestic and foreign current or historical political and social events and biographical texts. However, the number of contributions dealing with current affairs declined in the second period, while a significant increase can be observed in biographical contributions. In the second period it is also possible to observe an increasing number of contributions concerning literary or artistic works. It is also not without interest that in the first period the magazines produced several articles on music or theatre, which are absent in the second period. In the second period, however, there is a contribution referring film production, which, on the other hand, was not covered at all in the first half of the 1990s.

On the other hand, no significant changes in the number of contributions are visible in the case of interviews, as in both periods they (both editorial and taken over) represent around ten percent of all contributions. It can therefore be concluded that in both cases the interviews were rather not essential for the journal, but functioning only as a supplementary element. Interestingly, the editorial interviews cover a wide range of topics in the first period, whereas in the second period they concentrate mainly on literary works and biographical contributions. By contrast, the scope of the taken over or external interviews was narrower in the first period (mainly biographies) and in the second period it expanded to include artistic work.

The proportion of reviews and polemics changed dramatically. In the first period, this type of contribution hardly appeared in the journal (it accounted for only 1.2 percent of the total content), whereas in the second period it now accounts for almost 15 percent. Moreover, the contributions cover a relatively wide range of topics (literary, artistic and film production, as well as theatre and reactions to current events), whereas the review articles in the magazines of the first half of the 1990s focused almost exclusively on literary production.

In the last analysed category, which tracked contributions consisting of samples of letters, documents or more in-depth studies of topics, the changes are not significant. Contributions in this category are rather marginal in both periods, since in the first reviewed period these contributions accounted for around six per cent of the journal's content. Between the two reviewed periods however, their quantity declined further, and in more recent issues they have accounted for only around 2.5 percent of the content. In spite of the lower number of contributions, the range of content has expanded.

After 1989, the structure of the journal also changed, and it ceased using the fixed (though freely combinable) sections. Instead, from the very first issue (No. 14), it consisted of free contributions and specific thematic blocks that brought together contributions of various kinds (texts, articles, photographs, etc.) by several authors on a common theme. This approach has been maintained to this day, but a certain "slimming down" of topics can be observed. In the first half of the 1990s, the thematic focus of these blocks was quite varied, dealing with specific authors and their work, as well as the political situation and unfreedom abroad, or they were introducing a specific cultural theme. In the last five years, however, these blocks (with very few exceptions) have been concerned only with literary and artistic works and their authors.

Therefore a certain fragmentation of the thematic composition can be observed between the two periods, which shifted significantly from the original focus on literary and artistic works. The content of the magazines now focuses on a wider range of topics, which corresponds with the editors' efforts to keep the magazine up-to-date and attractive to new generations of readers. At the same time, it is clear from the overall mood of the magazine and the focus of specific contributions that the magazine still strives as much as possible to present original topics and to give priority to authors of literary and artistic works that do not receive sufficient attention in other media.

Seznam zdrojů

Odborná literatura

BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Druhé upravené a doplněné vydání. Praha, Grada, 2019. ISBN: 978-80-271-0553-3

BITRICH, Tomáš, ALAN, Josef (ed.). *Alternativní kultura: příběh české společnosti 1945-1989*. Praha, Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1

GRUŠA, Jiří. *Cenzura a literární život mimo masmédiá: V.Z.D.O.R. výstava nezávislé literatury v samizdatu a exilu 1948-1989: Praha, leden-červen 1992*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992.

HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha, Libri, 2007. ISBN: 978-80-7277-165-3

HAVLÍČEK, Dušan. *Listy v exilu: obsahová analýza časopisu Listy, který v letech 1971 až 1989 vydával v Římě Jiří Pelikán*. Olomouc, Burian a Tichák, 2008. ISBN 978-80-903687-7-4

HOŘEJŠÍ, Tamara, POKORNÁ, Terezie; KARLÍK, Viktor a ŠPIRIT, Michael (ed.). *15 let Revolver Revue. Revolver Revue*. Praha, Sdružení na podporu vydávání časopisů, 2001.

HUSÁK, Petr. *Česká cesta ke svobodě. Revoluce, či co?* Praha, Volvox Globator, 1999. ISBN 80-7207-299-4

KARLÍK, Viktor. *Viktor Karlík: podzemní práce : (zpětný deník) = underground work : (retroactive diary)*. Revolver Revue. Praha, Revolver Revue, 2012. ISBN 978-80-87037-42-3

KOLKOVÁ, Tereza, *Samizdat: definice, dějiny, charakteristika* publikováno v *O hodnotě samizdatu: samizdatová náboženská periodika před rokem 1989*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-252-7

KONČELÍK, Jakub., VEČEŘA, Pavel., ORSÁG, Petr. *Dějiny Českých médií 20. století*. Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8

POSSET, Johanna. *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Přeložil Zbyněk PETRÁČEK. Brno, Továrna na sítotisk, 1993. ISBN 80-901192-0-4.

PREČAN, Vilém. Čs. Dokumentační středisko nezávislé literatury, Svědectví 78/1986, str. 402

PŘIBÁŇ, Michal a kolektiv. *Český literární samizdat 1949-1989: edice, časopisy, sborníky*. Praha, Academia & Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4 (Academia) & 978-80-88069-69-0 (Akademie věd České republiky)

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Žurnalistika a komunikace. Praha, Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9

ŠPIRIT, Michael. Dějiny literatury jinak. Normalizace a samizdat. In: *Slovo a smysl: Ve stavu ochromení a útlumu*. Praha, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2020, s. 175-178. ISSN 2336 -6680

ŠTOGR, Josef. *Možnost samizdatu: komentovaný výběr z textů vydaných v časopisu Možnost v letech 1980-1989*. Plzeň, Knihovna kardinála Berana, 2017. ISBN 978-80-906711-0-2.

TOPOL, Jáchym v MACHOVEC, Martin (ed.). *Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. Příbram, Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5

VANĚČEK, František. *Deník chartisty aneb stalo se v kraji zvykem*. Praha, Primus, 1990. ISBN: 80-900078-0-5

Oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ. Ústav marxismu-leninismu ÚV KSČ. *Ve jménu socialismu a šťastného života - proti rozvratníkům a samozvancům*. Praha, Svoboda, 1977.

OSVALDOVÁ, Barbora a HALADA, Jan. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha, Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1

OTÁHAL, Milan v BLAŽEK, Petr (ed.). *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha, Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-007-9

OTÁHAL, Milan. *Opoziční proudy v české společnosti 1969-1989. Česká společnost po roce 1945*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7285-137-9

Akademické práce

BARTOŠ, Jonáš. *Role médií při pádu komunistického režimu v Československu v roce 1989*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2011

ČECH, Jan. *Kořeny transformačního myšlení v českém disentu před rokem 1989*. Diplomová práce. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, 2008

GEISLER, Michal. *Časopis Revolver Revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2012

HAVRÁNKOVÁ, Alexandra. *Revolver Revue mezi textem a obrazem od samizdatu po současnost*. Diplomová práce. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2019

KORÁBKOVÁ, Kateřina. *Proměny Revolver Revue (1990-2000) a její kritická analýza*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2016

SACHER, Tomáš. *Transformace českých samizdatových periodik po roce 1989*. Diplomová práce, Praha. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2010

ŠVEJKOVSKÝ, Jakub. *Samizdatový časopis Revolver Revue*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a komparatistiky, 2016

Webové zdroje

ČTK. *Třicet let kulturní sebeobrany. Časopis Revolver Revue slaví výročí, bude se hrát*. [online] art.hn.cz [cit. 22. 6. 2024]. Dostupné na: <https://art.hn.cz/c1-64576370-revolver-revue-vyroci>

O Revolver Revue. Dostupné na: <https://revolverrevue.cz/o-rr>

Další zdroje

DEMELOVÁ, Karolína. *Liberatura - rozhovor o časopisu Revolver Revue*. [záznam rozhlasového pořadu]. Český Rozhlas – Wave, 24. února 2011. Dostupné na: <https://www.mujirozhlas.cz/liberatura/rozhovor-o-casopisu-revolver-revue>

PARKANOVÁ, Beáta a ŠKAMPOVÁ, Alexandra. *Revolver Revue*. [Dokumentární film]. Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze, 2010. Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10290259112-revolver-revue>

Přepis besedy s tvůrci Vokna a Revolver Revue ze dne 7. 4. 1992 na Strahově vedeného pí. Rakovou s pomocí Viléma Prečana. [online] Dostupné na: <http://vokno.cunas.cz/vokno1/rozhovor1.html> [cit. 8. 6. 2024]

Slovo o literatuře – rozhovor s Viktorem Karlíkem, Terezií Pokornou a Markem Vajchrem. Záznam pořadu. 16. 11. 2015. Český rozhlas – Vltava. Dostupné na: <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/3510958>